

KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN YETİŞKİN EĞİTİMİNDEN 4-6 YAŞ KURSLARINA GEÇİŞ SÜRECİ HAKKINDA FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

A PHENOMENOLOGICAL RESEARCH ON THE TRANSITION PROCESS OF QURAN COURSE TEACHERS FROM ADULT EDUCATION TO 4-6 YEARS OLD COURSES

Geliş Tarihi: 30.06.2022 Kabul Tarihi: 02.09.2022

✉ **SÜMEYRA ARICAN**

DR. ÖĞR. ÜYESİ
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ
orcid.org/0000-0003-3158-1840
sumeyratekin@gmail.com

✉ **HANDAN YALVAÇ ARICI**

DR.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ
orcid.org/0000-0003-4179-3919
handanyalvac1453@gmail.com

Öz

2013-2014 eğitim öğretim yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu projesi 10 ilde pilot bir uygulama ile başlamış, bir sene sonra ise Türkiye'nin her yerinde faaliyete geçmiştir. Uzun yıllar yetişkinlere yönelik olarak hizmet veren öğretmenlerin bir kısmı 4-6 yaşlarındaki çocuklara eğitim vermeye başlamışlardır. Bu çalışma Kur'an kursu öğretmenlerinin yetişkin eğitiminden 4-6 yaşa geçiş sürecinin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını araştırmaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan, 4-6 yaş grubuna eğitim veren 20 öğretici ile görüşülmüş ve 4-6 yaşa geçiş sürecini nasıl değerlendirdikleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Öğreticiler 4-6 yaş dönemi din eğitimi sürecinde görev almaya olumlu anlamlar yüklemektedirler. Yetişkin eğitiminden çocuk eğitimine geçiş sürecinde pedagojik formasyon konusunda eğitimi ve tecrübeli olmayan öğretmenlerin sınıf yönetimi, bilgilerin çocuğa aktarılması, farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gibi konularda zorluklar yaşadığı görülmektedir. Ancak başlangıçta zorlanılsa da zaman içerisinde süreci iyi yönetebilmek için ellerinden geleni yapmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Okul Öncesi Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Kur'an Kursu, Kur'an Kursu Öğreticisi.

ABSTRACT

In the 2013-2014 academic year, the Qur'an course project for the 4-6 age group under the Presidency of Religious Affairs started with a pilot application in 10 provinces and became operational all over Turkey a year later. Some of the teachers who had been serving adults for many years have begun teaching children in early childhood at the age of 4-6 years. This study researches how the instructors perceive the transition process of Qur'an course instructors from adult education to 4-6 years of age. In the study, phenomenological design from qualitative research designs was used. Twenty trainers working in different provinces of Turkey, providing education to the 4-6 age group were interviewed and it was tried to reveal how they evaluated the transition process to 4-6 years. In the process of transition from adult education to child education, it is seen that teachers who are not trained and experienced in pedagogical formation have difficulties in classroom management, transfer of information to the child, and the use of different teaching methods and techniques. However, although it is difficult at the beginning, it is understood that they are trying to do their best to manage the process well over time.

Keywords: Religious Education, Pre-School Religious Education, Presidency of Religious Affairs, 4-6 Years Qur'an Course, Qur'an Course Instructor.

SUMMARY

The Qur'an courses for the 4-6 age group, which started to be implemented as a pilot in the 2013-2014 academic year under the Presidency of Religious Affairs in Turkey, became operational throughout Turkey in the following year. This study focuses on how the instructors make sense of this change during the transition period. Within the scope of the study, 20 instructors working in different provinces of Turkey were interviewed. 3 of the participant instructors have associate degrees in Theology, 12 have undergraduate degrees and 5 have graduate degrees. In addition, 5 participants completed the Pre-School Associate Degree and one participant completed the Pre-School Teaching Department. The tenure of the participants varies between 4 and 20 years. In the study, Qur'an Course instructors were asked to express how they make sense of teaching adults and preschool children, how they evaluate their preschool education competencies, their opinions about the application of Qur'an Courses for 4-6 years old, and their evaluations and suggestions for the Qur'an courses for the 4-6-year-olds.

The data obtained from the participants were evaluated under 5 themes. These themes were "The Meaning of Being a Qur'an Course Teacher", "Being a Teacher in Adult Qur'an Courses", "Being a Tutor in Qur'an Courses for 4-6-Year-Olds," "Transition Process: Adaptation Effort", "Teachers' Comments on Qur'an Courses for 4-6-Year-Olds". It is understood that the participants saw the teaching of the Qur'an as a prophet's profession, they were influenced by their mothers or fathers in choosing this profession, and they chose it to be able to work in accordance with their beliefs and to keep their ideals of being a teacher alive. The participated trainers found adult education important, drew attention to its social gains, and emphasized that it is important to raise awareness of mothers in building the next generation, even though there are difficulties in working with adult individuals. Participating educators attribute positive meanings to taking part in the religious education process of the age of 4-6. Teachers state that what is taught in this period is more enjoyable in terms of being quick to return, children are very energetic, they need more effort than they need when teaching adults, they are excited in terms of teaching a child's first knowledge, and this profession is a job to be done with love and patience.

The majority of the participants stated that they welcomed the opening of Qur'an courses for 4-6-year-olds. The participants, who see the 4-6 age period as a special period, stated that they touch the child's future life, lay the foundation for the child's religious

life, are role models for children, develop their religious feelings, sow seeds for their future, and perform an active duty. Participants stated that they experienced emotions such as joy, happiness, excitement, responsibility, fear, anxiety, haste, and anxiety during the transition process, and some participants even stated that they experienced emotions so intense that they could not sleep at night.

Along with all the positive evaluations, it is seen that there are some difficulties in the transition process to Qur'an courses for 4-6-year-olds in this new field of activity, which has no precedent. The majority of the participants stated that they made a compulsory transition to the age of 4-6, while a few participants reported that they voluntarily transitioned to the age of 4-6 due to the insufficient number of adult students. Participants stated that they had difficulties in lecturing, using different methods and techniques, maintaining children's attention, and classroom management. Although the majority of the participants said that they did not have difficulties in the use of children's language, some of them said that they felt that they were inadequate in transferring abstract concepts to children's language. Participants emphasized that they needed support such as internships, courses and in-service training to improve themselves. The participants stated that before starting the task, taking practical training on classroom management, material design, games, digital games, drama, teaching with rhythm, storytelling, art, child psychology, teaching the Alphabet of the Qur'an, workshops and internships would contribute to the better organization of the process.

As a result, preschool religious education has become widespread and demanded by society throughout Turkey. Teachers, who are the architects of this education and started to teach the 4-6 age group from adult education, are sensitive in their duties, work responsibly to make the first touches to the next generation, and approach children with an understanding based on love and patience, make an effort to structure the transition process in the best way, solve problems. It is understood that instead of seeing the problems as insurmountable, they approach the problems with a solution-oriented approach, have a high level of self-awareness, and turn to education related to their profession to overcome their own deficiencies.

GİRİŞ

Kur'an kursları yaygın din eğitimi alanının önemli bir parçasıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in okunuşu ve temel dinî bilgilerin öğretiminin gerçekleştirildiği bu kurslar Cumhuriyet döneminde kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yer almaktadır. 1965 yılından 2013 yılına kadar Kur'an kursları; yetişkin bireylerin, gençlerin ve çocukların dinî bilgiler yanı sıra Kur'ân-ı Kerîm okuma ya da hafızlık eğitimi aldıkları kurumlar olmuştur. 2010-2011 ile 2011-2012 eğitim öğretim yılında pilot olarak, 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlanan İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Programı ile öncelikle eğitim saatlerinde esnekliğe gidilmiş, ancak hedef kitle aynı kalmıştır. Ardından 2013-2014 eğitim öğretim yılında 10 ilde pilot olarak uygulanmaya başlayan ve sonraki yıl tüm Türkiye çapında faaliyete geçen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları ile birlikte öğrenci kitlesi farklılaşmıştır. Yapılan değişikliklerle birlikte uzun yıllar yetişkinlere yönelik olarak hizmet veren bu kurumların bir kısmı 4-6 yaşlarında bulunan çocukların eğitim aldıkları kurumlara dönüşmüşlerdir.

2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı verilerine göre Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak 5.575 adet 4-6 yaş Kur'an kursu, 17.775 adet ihtiyaç odaklı (yetişkin) Kur'an kursu bulunmakta, bu kurumlardan 4-6 yaş grubunda 10.096 öğretici, ihtiyaç odaklı kurslarda 21.759 öğretici görev almıştır. İhtiyaç odaklı kurslarda 611.599 öğrenci, 4-6 yaş kurslarında ise toplamda 181.808 çocuk eğitim almıştır.¹ Sayısal veriler kurs, öğretici ve öğrenci sayılarındaki artışı ortaya koymaktadır. Bu değişim gerçekleşirken görev yapmakta olan personelin yeni kurslara aktarılması söz konusu olmuştur. Yetişkin bireylere eğitim veren Kur'an kursu öğreticileri 4-6 yaşındaki çocuklara eğitim verir hâle gelmişlerdir. Bu süreç hedef kitlenin yanı sıra eğitim içeriğinin, eğitim yöntem ve tekniklerinin de değişimini ifade etmektedir. Bu çalışma söz konusu değişim sürecinde öğreticilerin bu değişimi nasıl anlamlandırdıklarına odaklanmaktadır. Bu çalışmanın temel problemi Kur'an kursu öğreticilerinin 4-6 yaş

¹ *Diyanet İşleri Başkanlığı 2020 Yılı Faaliyet Raporu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021).

Kur'an kurslarına geçiş sürecini nasıl değerlendirdiklerini araştırmaktır. Çalışmada şu sorulara cevap aranmaktadır:

1. Kur'an kursu öğretmenleri yetişkin bireylere eğitim vermeyi nasıl anlamlandırmaktadırlar?
2. Kur'an kursu öğretmenleri 4-6 yaş dönemi çocuklarına eğitim vermeyi nasıl anlamlandırmaktadırlar?
3. Kur'an kursu öğretmenleri kendilerinin okul öncesi eğitim yeterliklerini nasıl değerlendirmektedirler?
4. Kur'an kursu öğretmenleri 4-6 yaş Kur'an kursları uygulaması hakkında ne düşünmektedirler?
5. Kur'an kursu öğretmenleri 4-6 yaş Kur'an kurslarına geçiş sürecinde neler yaşamışlardır?
6. Kur'an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik değerlendirme ve önerileri nelerdir?

1. Amaç ve Önem

Bu çalışma Kur'an kursu öğretmenlerinin yetişkin eğitiminden 4-6 yaşa geçiş sürecinin öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiğini araştırmayı amaçlamaktadır. Mevcut literatürde Kur'an kursları üzerine pek çok çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalar Kur'an kursu öğretim programları, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve kursların problemlerine yönelik olarak hazırlanmışlardır.² Bu çalışma, Kur'an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaşa geçiş

² Ali Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/2 (2021), 259-282; Züleyha Betül Eken, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021); Zeynep Yüksel, "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)", *Dini Araştırmalar* 24/60 (2021), 147-179; Münir Ecer - Ahmet Çakmak, "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (2021), 803-831; Ayşenur Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021); Ayşe Çelik Tüten, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021); Muhammed Ali Yazıbaşı, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırkkale Örneği)", *Dini Araştırmalar* 23/57 (15 Haziran 2020), 95-116; Mehmet Korkmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 1/53 (2020), 237-261; Betül Dinçer, *Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması (Bursa İli Örneği)* (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020); Samet Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", *Bahkesir İlahiyat Dergisi* 11 (2020), 195-221; Sadettin

sürecini nasıl anlamlandırdıklarını araştıran fenomenolojik bir çalışma olarak literatürdeki çalışmalardan farklılaşmaktadır.

1.1. Yöntem

Çalışma, fenomenolojik araştırma deseniyle gerçekleştirilmiştir. Bu desen, gözlemlenen ancak ayrıntılı olarak ortaya konulamayan deneyim, algı veya durumların³ araştırıldığı nitel bir araştırma yöntemi olarak, araştırma amacına uygunluğu dolayısıyla seçilmiştir. Çalışma grubunun yapılandırılmasında çalışma amacına uygun bilgilerin elde edilmesine imkân sağlayacak bireyler tercih edilmiş ve bu seçim sürecinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Türkiye’de farklı illerde görev yapan Kur’an kursu öğretmenlerine tavsiyeler yoluyla ulaşılmıştır. Verilerin toplanması sürecinde katılımcıların neyi, neden ve nasıl düşündüklerini, araştırılan konu ile ilgili duygu, tutum, deneyimlerinin, anlamlandırmalarının, tanımlamalarının neler olduğunu ortaya çıkarılmayı amaçlayan derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır.⁴ Detaylı bir literatür taramasının ardından katılımcılar için kişisel bilgi formu ve katılımcıların cevaplarına göre yeniden düzenlenebilen yarı-yapılandırılmış açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Çalışma için Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı⁵ ve Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan⁶ gerekli izinler alınmıştır. Araştırma için Türkiye’nin farklı illerinde görev yapan öğretmenlere ulaşılmıştır. Bu anlamda çalışmanın kapsamını Türkiye’nin çeşitli illerinde yer alan ve Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren 4-6 yaş Kur’an kursu öğretmenlerinden 20 tanesi

Volkan Kopar - Serbüend Arpa, “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma”, *Journal of Analytic Divinity* 4/1 (2020), 86-103; Zülfi Doğan, *4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019); Salih Aybey, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”, *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (15 Aralık 2019), 207-240; Muhammet Fatih Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi”, *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 506-521; Büşra Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019); İbrahim Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)* (Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017); Ayşegül Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (2016), 33-66.

³ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 69.

⁴ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 130.

⁵ 2022/15 protokol no ve 16.03.2022 tarihli karar.

⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı E-45796484-250-2303123 sayı ve 24.03.2022 tarihli izin.

oluşturmaktadır. Görüşmeyi kabul eden gönüllü katılımcılarla görüşmeler yüz yüze ve online olarak gerçekleştirilmiş, görüşmeler 40 ile 60 dakika arasında sürmüştür. Çalışmaya katkı sunan katılımcıların profilleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcı Profili

Katılımcı	Görev Yeri	Görev Süresi	Öğrenim Durumu
K1	İstanbul	11	İlahiyat Lisans ve Çocuk Gelişimi Lisans
K2	Ankara	11	İlahiyat Lisans
K3	İstanbul	9	İlahiyat Lisansüstü ve Çocuk Gelişim Önlisans
K4	İstanbul	11	İlahiyat Lisansüstü ve Çocuk Gelişimi Önlisans
K5	Ankara	13	İlahiyat Lisans
K6	Diyabakır	10	İlahiyat Lisans
K7	Bursa	20	İlahiyat Lisans
K8	Antalya	16	İlahiyat Lisans
K9	Antalya	12	İlahiyat Lisans
K10	Sakarya	4	İlahiyat Lisans
K11	Kütahya	10	İlahiyat Lisans
K12	Rize	19	İlahiyat Lisansüstü
K13	Erzurum	14	İlahiyat Lisans
K14	Konya	9	İlahiyat Önlisans ve Çocuk Gelişimi Önlisans
K15	İzmit	15	İlahiyat Lisans ve Çocuk Gelişimi Önlisans
K16	Artvin	10	İlahiyat Lisans
K17	Yalova	9	İlahiyat Lisansüstü
K18	Sivas	10	İlahiyat Lisansüstü ve Okul Öncesi Öğr. Bölümü
K19	Diyarbakır	10	İlahiyat Önlisans
K20	Msaanisa	7	İlahiyat Önlisans ve Çocuk Gelişimi Önlisans

Çalışmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı çeşitlenmesi yöntemi kullanılmış, iki araştırmacı da araştırma verilerinin toplanması ve değerlendirilmesinde yer almıştır. Ses kayıtları yazıya aktarıldıktan sonra veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler doğrudan alıntılarla aktarılmaya çalışılmıştır. Çalış-

mada alıntılar verilirken katılımcı bilgileri K1, K2, K3...şeklinde kodlanmış, görev yerleri ve görev süreleri de belirtilmiştir.

2. BULGULAR

Katılımcılardan elde edilen veriler 5 tema altında değerlendirilmiştir. Bu temalar “Kur’an Kursu Öğreticisi Olmanın Anlamı”, “Yetişkin Kur’an Kurslarında Öğretici Olmak”, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğretici Olmak”, “Geçiş Süreci: Uyum Çabası”, “Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur’an Kurslarına Yönelik Yorumları” olmuştur. Her bir tema alt temalarıyla birlikte ele alınmıştır.

2.1. Kur’an Kursu Öğreticisi Olmanın Anlamı

Çalışma kapsamında öncelikle katılımcıların yaptıkları göreve yani Kur’an kursu öğreticisi olmaya nasıl bir anlam yükledikleri araştırılmıştır. Katılımcılara göre Kur’an kursu öğreticisi olmak farklı anlamlar ihtiva etmektedir. Katılımcılar için Kur’an kursu öğreticiliği bir görevin çok daha ötesinde anlama sahiptir. Katılımcılardan (K2)’nin sözlerinde bu anlamlar kendilik bilincini inşa etme ve kulluk yolculuğunu sürdürme gibi kavramlarla ifade edilmektedir.

“Bu göreve başlarken niyetim ekonomik kaygılarla iş bulma şeklinde idi. Ancak ilerleyen süreçlerde görevin güzel yönlerini görmek nasip oldu. Hâlâ bu vesileyle kendilik bilincimi inşa etmeye çalışan biri olarak bu görevde olmayı önemsiyorum. Daha çok kendi kulluk yolculuğumun müstesna bir alanı olarak görevimi tanımlıyorum. Öğrencilerimden evvel kendimi öğretmek ile görevliyim diyebilirim.” (K2, Ankara, 11 yıl)

Benzer bir düşüncede olan katılımcılardan (K5) işinin anlamını adanmışlıkla açıklamaktadır.

“Açıkçası başta Kur’an kursu hocası olmak amacıyla başlamadım bu işe. Çünkü bizim zamanımızda şartlar açıkçası bizi buna yönlendirdi. Başörtüsü meselesi, başörtüsü problemi... Hepimizin tabii ki düşüncesi, hayali çok farklıydı. Şartlar bu şekilde zorladığı için aslında bu sürece girdik. Kur’an kursu öğretmeni oldum. Ama pişman mısınız? Veyahut da tekrar geri dönmek ister misiniz diye sorarsanız, “hayır” derim. İyi ki şartlar beni bu tarafa yönlendirmiş. İyi ki Kur’an kursu öğretmeni olmuşum. Çünkü yaptığım işi iş olarak görmüyorum. Çünkü ben bir ibadet yapıyorum. Allah’ın kelamıyla her şeyden önce haşır neşir oluyorum. Sürekli Allah’ın kelamıyla sözleriyle birlikte olmaktan dolayı ben bunu bir iş olarak değil, aslında adanmış bir hayat olarak görüyorum.” (K5, Ankara, 13 yıl)

Katılımcıların başlangıçta farklı düşünceleri olsa da yaptıkları görev onların yeni anlamlar inşa etmelerini sağlamıştır. Katılımcıların tamamı Kur’an kursu öğreticisi oldukları için memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

“Kur’an kursu öğreticisi olmak insanlığımızın kan kaybettiği şu dönemlerde diğer manevi değerlerimize hatırlatmak, yediden yetmişe insanları bilinçlendirmek aslında. Kur’an kursu hocası olmak istemiyordum annemin duasını yaşadım, işin içine dalınca annemin niçin hoca olmamı istediğini daha iyi anladım.” (K19, Diyarbakır, 10 yıl)

“Kur’an kursu hocası olmayı hiç düşünmemiştim. Atandıktan sonra çok kutsal bir görev olduğunu anladım. Çünkü kutsal kitabımızı, değerlerimizi öğretiyorsunuz. Gerek yetişkinler gerekse çocuklar için çok anlam ifade ediyor bu görev.” (K12, Rize, 19 yıl)

Katılımcıların Kur’an kursu öğretici olmalarında ailenin örnek alınması, bu alanda eğitim alınması, içinde bulunulan dönemin etkisi, Kur’an öğretimine verilen değer ile ekonomik sebeplerin etkili olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların birden fazla sebeple Kur’an kursu öğreticisi oldukları görülebilmektedir. (K1) kodlu katılımcının ifadelerinde bu sebepler şu şekilde zikredilmektedir:

“Öncelikle benim annem de emekli Kur’an kursu hocası. Ailevi bir miras gibi yani özel bir anlam da ifade ediyor. Aynı zamanda aldığımız eğitimler yani imam hatip ve ilahiyat mezunu olmam sebebiyle bu alana yönelmiş olduk. Kur’an kursu hocalığı bir bayan olarak da çok rahat çalışabildiğim bir alan. Çalışma şartlarımız çok uygun olduğu için de çok memnunum. Daha önce yetişkinlerdeydim. Şu an dört altı yaştayım. İkisinin de ayrı güzellikleri var. Ama severek iki alanda da çalıştım, çalışmaya devam ediyorum.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

Katılımcılar bu mesleği peygamber mesleği olarak gördüklerini, annelerinden ya da babalarından etkilenecek bu mesleğe yöneldiklerini, inançlarına uygun olarak görev yapabilmek için tercih ettiklerini ve öğretici olmak ideallerini yaşatmak için bu alanda yer aldıklarını da belirtmişlerdir.

2.2. Yetişkin Kur’an Kurslarında Öğretici Olmak

Bu temada iki alt başlık yer almaktadır. Yetişkin Kur’an kurslarında görev yapmanın anlamı “Yetişkin Din Eğitimi: Bireye Dokunmak” başlığıyla, yetişkin Kur’an kurslarına yönelik değerlendirmeler “Yetişkin Din Eğitiminde İmkân ve Sınırlılıklar” başlığıyla ele alınmıştır.

2.2.1. Yetişkin Din Eğitimi: Bireye Dokunmak

Katılımcıların 4-6 yaş dönemine eğitim vermeye nasıl bir anlam yüklediklerini daha net ortaya koyabilmek için öncelikle yetişkin bireylere eğitim vermenin anlamına yönelik değerlendirmeleri alınmıştır. Başlangıçta Kur’an kursu öğreticiliğinde iki tür görev alanı bulunmaktadır: Yetişkin kursları ve hafızlık kursları. Bu süreçte hafız olmayan öğretmenler genellikle yetişkin eğitime yönelmiştir. Dolayısıyla yetişkinlere eğitim vermek bir tercih olmamış, olağan olarak gerçekleşen bir süreç olmuştur. Ancak bu

süreç pek çok kazanımı beraberinde getirmiş, çok yakın ve sıcak ilişkiler, gönül bağları kurulmuştur.

“Yetişkinlerle çalışırken onlar için sadece Kur’an kursu hocası değilsiniz onu anlamıştım. Bazen anne, bazen abla, bazen iyi bir rehber, bazen danışman, bazen iyi bir dostunuz.” (K12, Rize, 19 yıl)

“Yetişkin öğrencilere eğitim verirken tek hedefim ‘gönüllere dokunmak’ oldu. Hanımların acılarına, kursa beraberlerinde getirdikleri sıkıntılarına kulak vermeniz gerekiyor. Evde ‘anne’ ve ‘eş’ olmaktan kendi olmaya fırsat bulamayan, ömrü boyunca ‘öğrenme hevesi’ içinde ukde olan hanımlar bunlar. Sınıfta sıralara oturdukları zaman yaşları kaç olursa olsun çocukça bir hevesle dolan hanımlar. Dersini güzel okuyan öğrencinin ders sayfasının yanına çiçekli bir çıkartma yaptırdığımızda, bu mutluluğunu akşam evde eşine, çocuklarına gururla anlatan hanımlar. O yüzden amacım gönüllere dokunmaktı, gerisi zaten kendiliğinden geliyordu.” (K17, Yalova, 9 yıl)

Yetişkin eğitiminde onları bilgilendirmenin, bilmediklerini öğretmenin, eksik bildiklerini tamamlamanın, yanlış bilgilerinde doğrusunu göstermenin önemine dikkat çekilmiştir. Katılımcılardan (K9, K10, K13, K14, K15, K20) bu konuda ifadelerde bulunmuşlardır. Bilgi edindirmenin kazanımları vurgulanmıştır. Öğreterek, bilgilendirerek, hatalarını düzelterek, doğru kaynaklara ulaşmalarını sağlayarak insanlara faydalı olmak, hayatlarına katkı sağlamak, manevi hayatlarına destek olmak, dini uygulayamamaktan kaynaklanan sıkıntılarını gidermek, onlara örnek olmak, hayatlarını zenginleştirmek şeklinde anlamlandırılmaktadır. Bu konudaki örnek ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Yetişkin eğitimi yetişkinlerin hayatlarında hayallerini öğrenme, arzularını ve heyecanlarını gerçekleştirme, hayatlarında eksikliği tamamlama ve kulluk bilincini daha da güzelleştirmek anlamına geliyor.” (K9, Antalya, 12 yıl)

“Her öğretilen bilginin yaşantıya dökülmesinin sebebi olmak, bir insana Müslümanlığı, İslâm’ı sevdirebilmek anlamı taşıyor.” (K10, Sakarya, 4 yıl)

Kur’an kursunda birbirinden farklı nitelikteki yetişkin bireylere din eğitimi vermek öğreticilerine farklı öğretim tecrübeleri de kazandırmaktadır.

“Yetişkin eğitimi zor bir dönem diyeyim öyle aktarayım. Özellikle Kur’an Kursları için yetişkin eğitimi çok zor. Çünkü homojen bir ortamımız yok, genç kızlardan yaşlılara, okuma yazma bilmeyenden üniversite mezununa kadar her yaştan ve eğitim seviyesinden bireyin bulunduğu heterojen bir ortamımız var. Pek çok sıkıntıyı içinde barındırıyor ama yine de Kur’an kursu hocaları öğrencilerinin hepsine hitap ederek, anlama tarzını keşfetmeye çalışarak, ortak bir dil kullanarak bir şeyler başarmaya çalışıyorlar.” (K5, Ankara, 13 yıl)

Yetişkin bireylerin ve bilhassa annelerin eğitilmesinin toplumsal kazanımları öğreticiler tarafından sıklıkla vurgulanmıştır. Kur'an kursu öğreticilerinin muhatap oldukları kitleyi eğitmenin toplumsal ve sosyal kazanımlarının farkında oldukları dikkat çekmektedir. Katılımcılardan (K1, K2, K3, K4, K19) bu sürece katkıda bulunmaya ayrı bir anlam atfetmekte, kadın eğitildiğinde, bilgilendiğinde sadece onunla sınırlı kalınmadığını, ailesine ve de topluma ulaşıldığını, daha genç bireylerde ise gelecek yaşamları için bilinç kazandırıldığını belirtmektedirler.

“Yetişkin eğitiminde insanımızın öncelikle ihtiyaç duyduğu şeyin dini eğitimden çok sosyal rehabilitasyon olduğunu yaşadığım tecrübelerde fark etmem benim için yetişkin eğitiminin yönünü tamamen değiştirdi. Bu sebeple yetişkin eğitimi benim için bireye dokunmak, anlam değer dünyasında bir filiz yeşertmek ve hayatının bahçıvanlığını ona bırakmak şeklinde bir anlama kavuştu.” (K2, Ankara, 11 yıl)

“Kadınlar için olumlu gelişim gösterdikleri bir yer Kur'an Kursları. Kadın değişirse toplum da olumlu anlamda değişiyor burada da bir katkı olabilir önermesi bana göre kıymetli.” (K3, İstanbul, 9 yıl)

Görüşmelerde ayrıca eğitim sürecindeki kazanımların çift yönlü olduğu, yetişkinler kadar öğreticilerin de kazanımlar elde ettiği belirtilmiştir. Yetişkinlerin tecrübe ve deneyimlerinin öğretim sürecindeki olumlu katkılarına da dikkat çekilmiştir.

“Karşınızdaki insanların bir şekilde bir hayat tecrübesi var. Onlardan kendime aktarılmış büyük bir miras, birikim olduğunu düşünüyorum. Mesela şu an otuz altı yaşındayım ama belki de onlarla edindiğim sohbetler neticesinde altmış yıllık bir tecrübeye sahip gibi olduğum alanlar var. Çünkü biz Kur'an kursu hocaları sadece eğitim vermiyoruz. Onların dertlerini de dinliyoruz. Aslında sadece onlara dönük değil, bize dönük de çok büyük bir kazanım var. Onların tecrübelerinden, geçirdikleri hayat hikayelerinden bize de kalan çok şeyler var.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

“Yirmi yaşından yetmiş hatta seksen yaşa kadar her yaştan, her kültürden insanla muhatap oluyoruz. Ve bu insanları aynı sınıf içerisinde birleştiriyoruz. Onların dertleriyle hemhal oluyoruz. Bir tecrübe bu bizim için. Aynı zamanda da yetmiş yaşına gelmiş hiç Kur'ân-ı Kerîm'le tanışmamış, Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenmemiş, İslamiyet'i de gelenekler aracılığıyla yaşayan insanlar bunlar. Onlara İslâm'ı doğru bilgiler vermek, Kur'ân-ı Kerîm'i o yaştan sonra öğretmek heyecan verici oluyor doğrusu.” (K7, Bursa, 20 yıl)

Yetişkin din eğitimi anlamlandırılırken güzelliklerle zorlukların birlikte var olduğuna dikkat çekilmektedir. Ancak öğreticilerin zorlukların ötesinde, Kur'an öğrenim sürecini başlatan ve sürdüren niyetleri göz ardı etmedikleri de görülmektedir. “Yetişkin eğitiminde de bulunmak güzeldi. Çünkü her şeyden

önce gelen insanlar Kur'an öğrenmeye veyahut da dini bilgileri öğrenmeye geldikleri için bir saygıyla, bir sevgiyle geliyorlar, ihlasla geliyorlar. Karşılıklı olan bu ihlastan dolayı aslında zor gibi görünen şartlarda iş nispeten kolaylaşmaya başlıyor.” (K5, Ankara, 13 yıl)

Yetişkin din eğitimi hem bireylerin hem de öğreticilerinin farklı kazanımlar edindiği, öğretim açısından kısıtlamaları bulunsa da sosyal katkılarının azımsanamayacak derecede önemli olduğu farklı bir eğitim süreci olarak nitelendirilebilir.

2.2.2. Yetişkin Din Eğitiminde İmkân ve Sınırlılıklar

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların yetişkin eğitiminin imkânları ve sınırlılıkları konusundaki düşüncelerine yer verilmiştir. Öncelikle yetişkin eğitiminin sunduğu imkânlar ele alınmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler yetişkin bireylerin kursa gelişindeki motivasyona dikkat çekmektedirler. Katılımcılardan (K1)'e göre yetişkin bireyler kursa herhangi bir zorlama bulunmaksızın, öğrenme isteğiyle dolu olarak gelmektedirler. Özellikle ileri yaşlarda dini bilgileri öğrenme konusunda geç kaldıkları düşüncesi bireylerin öğrenme isteğini artırmaktadır. (K2) ise öğrencilerinde gördüğü olumlu değişimlerin ve görev süresinde edinilen deneyimlerin, toplumsal gözlemlerin önemine dikkat çekmektedir. Bu süreç, öğretmenler için de bir öğrenim tecrübesi olmaktadır.

“Yetişkin eğitimi, benim öğretmenim ve en kıymetli hocam oldu diyebilirim. Onlara bir şeyler öğrettiysem bile çoğu zaman onlar beni eğitti.” (K2, Ankara, 11 yıl)

Yetişkinlerin soru ve katkılarının öğreticiyi geliştirdiği ve araştırmaya teşvik ettiğini düşünen katılımcılar da bulunmaktadır (K7, K10). Katılımcılardan (K3, K4, K5, K8, K9, K13, K14, K15, K20) yetişkin eğitiminin öğretici için daha kolay ve daha az yorucu olduğunu, daha az enerji gerektirdiğini, sınıf yönetimini sağlamanın daha kolay olduğunu, öğrencilerin dinlemeye istekli olduklarını, derse hazırlık için ön çalışma yapmaya ihtiyaç duyulmadığını, ders anlatmanın ve soyut kavramları açıklamının zor olmadığını belirtmişlerdir.

“Kur'an öğreniyorlar ve öğrendikleri için çok mutlu oluyorlar. Yetişkinlerin anlamaları daha zor ama daha kolay dinliyorlar.” (K16, Artvin, 10 yıl)

Özellikle genç yetişkinlere eğitim vermenin daha da fazla avantajları olduğu dile getirilmektedir.

“Benim ders vermiş olduğum yaş grubu (15-24 yaş) hiçbir dezavantajının olmadığını düşündüğüm iletişime açık, bilgiyi kavrama gücü yerinde olan eğitim çağı gençlerden oluştuğu için tamamen bir avantaj olarak görüyorum bu durumu.” (K6, Diyarbakır, 10 yıl)

“Farklı yerlerde çalıştım. Yaşları genç olan hafız hazırlık sınıfım vardı.

İletişimin verimli olduğu, öğretmeni bekleyen tertemiz kızlar. Köyde çalıştım. Yaylanın bitmesi, köye dönünce kışa hazırlıklarının yapılıp, temizlik bittikten sonra gelinen bir kurs. Şehir merkezinde karma bir sınıf ama istekli gelen bayanlar. Öğleden sonra okul çıkışı ek dersime gelen ortaokul öğrencileri. Farklılıkların birbirlerine kattığı güzellik.” (K13, Erzurum, 14 yıl)

Katılımcılardan (K17), yetişkinlerin içinde buldukları şartlara rağmen kursa devamlarının beraberinde getirdiği duygusal katkılara dikkat çekmektedir.

“Günlük hayat rutininde kendisi için ayırdığı tek zaman dilimi olarak kursa gelen hanımların kursa bağlılıkları, derslere devam için yaptıkları fedakârlıklar, yaşlı öğrencilerin sınıfa tesir eden huzuru sanırım bunlar da güzel yanları, en azından benim için hep böyle oldu.” (K17, Yalova, 9 yıl)

Yetişkinlere eğitim vermenin sınırlılıklarına dair görüşlerde bazı dikkat çekici noktalar bulunmaktadır. En dikkat çeken husus bilgilerin, anlatılanların çok fazla tekrar edilmesi gerekliliğidir. Bilgiler çabuk unutulmakta ve uygulamada zorluklar yaşanmaktadır. Öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenci sayısı oldukça fazladır. Davranış değişikliği de çok zor gerçekleştirilmektedir (K1, K4, K5, K9, K15, K16). Bu durumun en etkili sebeplerinden biri yaşın ilerlemiş olması, bir diğeri de daha önce eğitim-öğretim ile meşgul olunmamasıdır.

“Kur’ân-ı Kerîm eğitimi noktasında yetişkinlerle daha fazla ilerleme sağlıyoruz. Ancak öncesinden kalan eksikleri tamamlamak veya hataları düzeltmek yetişkinlerde oldukça zor oluyor. 4-6 yaş çocuklarıyla Kur’ân-ı Kerîm eğitiminde çok fazla ilerleyemiyoruz. Ancak dinî bilgiler özellikle değerler eğitiminin çocuklarda daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. Yetişkinlerin etkilendiği faktörler çok fazla. Onlara ulaşmak daha zor oluyor. Ve çok istikrarlı olmuyorlar. Farklı meşguliyetler nedeniyle eğitim öğretime devam edemiyorlar veya düzenli katılım sağlamıyorlar. Problemleri daha fazla olduğu için farklı noktalarda destek olmak gerekiyor. Bu durum da hocaları istemeden de olsa yoruyor.” (K12, Rize, 19 yıl)

Yetişkinlerin kursa devamlılığını sağlamak ve onları sürekli motive etmek öğreticileri zorlamaktadır (K1, K2, K3, K7, K14, K15, K18). Kur’an kurslarına devam eden yetişkin bayanların kendileri dışında aileleriyle ilgili çok fazla sorumluluğu bulunmaktadır, bu durum kursa devamlarını etkilemektedir.

“Yanlış öğrenilen bilgileri düzeltmek, değiştirmek ve yeni bilgileri vermeye geçmek zaman alabiliyor. Bundan da önemlisi birinci görevimiz yetişkinlere ders vermektense daha çok onları kurslarda tutmanın çeşitli yollarını bulmak olabiliyor. Fazla mesai ve fedakârlık gerektirebiliyor. Çok

çeşitli hayat meşgaleleri olduğu için kursa devamlılıklarını sağlamak zor olabiliyor bu da sınıf sayımızın düşmesi ile eğitimcilerin motivasyonunun azalmasına sebep olabiliyor. Sınıf yönetimi sağlanamadığında dersler “kadın günlerine” dönüşebiliyor. Eğitimcinin hem kendini sevdirmesi hem de hocalık vasfını unutturmamaya çalışması zorlayıcı olabiliyor. Denge kurulamayıp hocalık vasfı ön planda olduğunda öğrenci bulamama, kendini sevdiren hocalık vasfı unutulduğunda ise derslerin verimli geçmemesi haline gelebiliyor.” (K10, Sakarya, 4 yıl)

Katılımcılardan (K17)’e göre yetişkin bireyler için maddî ve manevî problemlerinde yardımcı olacak adeta bir “can simidi” olarak görülen öğretmenler için bu durum bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Bu sorumluluk yorucu olabilmektedir. Bunun yanında idarecilerin yetişkinlerin devam sorumluluklarını öğreticiye yükleyebilmesi de ortaya çıkan bir başka dezavantaj olarak görülebilmektedir (K8). Her yaştan ve öğrenim seviyesinden yetişkin bireyler için aynı ortamda ders yapılması (K13), alanın ve aynı konuların anlatılmasının oluşturduğu monotonluğun yeni bilgi edinme ihtiyacını azaltması (K3, K18) da katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

3. 4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğretici Olmak

Bu tema altında iki başlık yer almaktadır. 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapmanın anlamı “4-6 Yaş Dönemi Din Eğitimi: İlk Dokunuşlar” başlığıyla, 4-6 yaş Kur’an kurslarına yönelik değerlendirmeler “4-6 Yaş Dönemi Din Eğitiminde İmkân ve Sınırlılıklar” başlığıyla ele alınmıştır.

3.1. 4-6 Yaş Dönemi Din Eğitimi: İlk Dokunuşlar

Başlangıcından bugüne henüz 10 yıla ulaşmamış olan okul öncesi çağıdaki çocuklara din eğitimi tecrübesi zaman dilimi olarak uzun bir dönemi kapsamamakla birlikte çok derin anlamları içinde barındıran bir süreç olmuştur. 4-6 yaş dönemindeki çocuklara din eğitimi veren Kur’an kursu öğretmenlerinin bu eğitime özel bir önem atfettikleri görülmektedir. Katılımcılar okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik din eğitimi tecrübesine olumlu anlamlar yüklemektedir. Katılımcıların çoğunluğu (K4, K7, K9, K10, K12, K14, K16, K17, K18, K19, K20) 4-6 yaş çağındaki çocuğunun ebeveynlerinden sonra ilk karşılaştıkları kişiler olduklarını, çocuğun sonraki hayatı için dokunuşlar yaptıklarını vurgulamışlardır. Öğreticiler çocuğun dinî hayatı için temel attıklarına, dinî duygularını geliştirdiklerine, geleceği için tohum ektiklerine dikkat çekmişlerdir. Çocukların ilk dinî bilgilerini kurslarında aldıklarını, İslâm ve peygamber ile tanıştıklarını, duaları, adabı, değerleri ve Kur’ân okumayı kendilerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu dönemde çocuklar çok saf bir dünyaya, berrak bir zihne sahiptir ve öğrendiklerini dikkatle uygulamaya çalışmaktadırlar.

“Boş bir mermerin üzerine bir şeyler yazmak, kazımak ve fitrat üzere

doğmuş çocuklara ilk olarak dinî eğitim vermek. Çocuklara ileriki yaşantılarında dinî eğitimin temelini atmak için bu yaş grubuna eğitim vermenin önemli olduğunu düşünüyorum. Bir boş sayfayı doldurmak gibi. Başlangıç güzel olursa ileride de bunun devamlılığının geleceğini düşünüyorum. Biz onların ruhlarını etkilemeye çalışıyoruz. Bilgiden daha çok yaşamsal beceri olarak dinî eğitim veriyoruz. Dini sevdirmeyi, dini, ahlâkı, Peygamberimizi ne kadar küçük yaşta duyurursak gelecekte de o kadar çok etkisi olacaktır diye düşünüyorum.” (K14, Konya, 9 yıl)

“4-6 yaşta eğitim vermek tohum ekmek, yavaş yavaş filizlendiğini görmek. Muazzam bir şey. Yetişkin din eğitiminde bir şeyi öğretmeden önce ön kabulleri törpülemek, yanlışları düzeltmek zorundayız. Çocuklarla çalışırken böyle bir şey yok. Çok çabuk öğreniyorlar, benimsiyorlar ve uyguluyorlar. Yetişkinlerden çok daha kurallı ve kararlı uyguluyorlar hem de tüm öğrendiklerini. Çocuklar sevgi dolu, verdiğimiz eğitimin odağı da sevgi, elhamdülillah bu yüzden Türkiye genelinde bu kadar talep ve takdir görüyoruz. 4-6 yaşta eğitim vermek sevgi, sabır ve heves işi.” (K17, Yalova, 9 yıl)

Öğreticiler, okul öncesi çocuğunun ailesinden sonra eğitim aldığı ilk kurum olan 4-6 yaş Kur'an Kurslarının bu niteliğini vurgulamışlardır.

“4-6 yaş da Kuran kursu hocası olmak hiçbir ön bilgiye sahip olmayan çocukların ilk defa din ile, İslam ile, peygamber ile, değerler ile iyi ve kötünün ne demek olduğu ile en doğru yöntemlerle ve bilgilerle severek, sevdirecek tanışmalarına aracılık etmek demek.” (K10, Sakarya, 4 yıl)

Muhatap kitlenin sahip olduğu karakteristik özelliklerin öğreticiye de yansıdığı gözlenmektedir. Öğreticilerden (K1, K13, K15) bu eğitim sürecinde çocukların enerjileriyle tazelandiklerini, daha aktif hale geldiklerini, monotonluktan uzaklaştıklarını, yeni bir şeyler öğrenme süreçlerinin kesintisiz devam ettiğini, yorulmalar da emeklerinin karşılığını hızlıca görebildiklerini ifade etmektedirler.

“4-6 yaş daha heyecanlı, daha sürükleyici, daha yorucu ama bir kere öğrettiğin şeyin karşılığını anında bulabiliyorsun. Yani tabii ki algıları çok açık. Ve sürekli zihnen de çalışıyor olmam gerekiyor. Çünkü sürekli etkinlik üretmemiz gerekiyor. Onlara mesela değerler eğitimi anlatıyoruz, ki çok zor bir alan. Soyut düşünemeyen çocuklara o değerlere eğitimini somutlaştırmamız gerekiyor zihinlerinde yer etmesi için. Bunu da nasıl yapacağız? Birçok etkinliklerle yani bu sanat faaliyeti olabilir, drama olabilir. İşte kitap okuma etkinlikleri olabilir. Bu durum benim sürekli çalışmamı gerektiriyor. Beni taze tutuyor. O tarafını çok seviyorum. İkincisi hani çocukların heyecanı, neşesi kesinlikle bize de geçiyor. Onların büyümelerine şahit oluyorsun. O süreç de çok güzel onu da çok seviyorum. Ve çok saf, temiz, karşılıklı güzel bir şey oluyor. Çocuklar

çünkü direkt duygularını ifade ediyorlar size. “Öğretmenim seni çok seviyorum” ya da “öğretmenim niye bana öyle söyledin?” diye. Onlarla böyle çok saf, güzel bir ilişki kurabiliyorsun. Bu tarafları çok güzel, eğlenceli oluyor. Yani çocuklarla sıkılmıyorsun. Hep aktif, hareketli bir sürecin içinde oluyorsun.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

Okul öncesi dönem din eğitiminin sonuçları hemen görülebilmekte, bu da öğreticilerde mesleki açıdan olumlu duygular uyandırmaktadır. Katılımcılardan (K8), öğretmenlerinin karşılığını alabilmenin ve çocuklarda güzel kazanımlar oluşturabildiğini gözlemlemenin kendisini doyuma ulaştırdığını düşündürmektedir. Katılımcılardan (K6) ise çocuklarla huzur bulduğunu, çocukların gösterdiği sevgiyle mutlu olduğunu ifade etmektedir. Öğreticilerden (K11) ise sorumluluk duygusuna vurgu yapmaktadır. Öğrencilere dini sevdirmenin ve onlara örnek bir din eğitimcisi olmanın sorumluluğunu hissetse de 4-6 yaş öğreticisi olmanın güzel bir duygu olduğunu da belirtmektedir.

Katılımcılardan (K3) okul öncesi din eğitiminin çocukla sınırlı kalmadığını, aileyi de kapsayan geniş bir iletişim ortamı oluşturduğunu, velilerin çocuklarının dini bilgileri doğru kaynaktan almaları noktasında kuruma duydukları güveni de sağladığını ifade etmektedir. Bu anlamda okul öncesi din eğitiminin hem çocuğa hem de ailesine ulaşarak çok daha etkili olabildiğine dikkat çekilmektedir.

3.2. 4-6 Yaş Dönemi Din Eğitiminde İmkân ve Sınırlılıklar

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların 4-6 yaş din eğitiminin imkânları ve sınırlılıkları konusundaki düşüncelerine yer verilmiştir. Öncelikle okul öncesi din eğitiminin sunduğu imkânlar ele alınmıştır. Bu anlamda öncelikle öğrencilerin algılama ve öğrenme hızlarına vurgu yapılmıştır (K1, K2, K3, K4, K5, K10, K14, K16, K18). Bilgiler çocukların zihninde hemen yer etmekte, davranışları daha kolay şekillenebilmektedir.

“Çocukların belleği daha boş olduğu için her verdiğiniz daha çabuk kavrayıp çok çabuk alabiliyorlar sonra çocuklara o eğitimi verirken hem eğlenerek hem öğrenerek verdiğiniz için sıkılmıyorsunuz vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorsunuz. En güzeli de minik yüreklere dokunabilmenin mutluluğunu yaşıyorsunuz. Ayriyeten bir anne olarak çocuğunuzla ders konusunda, odaklanma konusunda olsun nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini bu şekilde öğrenmiş oluyorsunuz çok büyük bir avantaj oluyor.” (K20, Manisa, 7 yıl)

Öğreticiler verdikleri eğitimin dönütlerini hızlıca alabildikleri için memnun kalmaktadırlar.

“Kötü giden bir davranışın çocukta iyiye dönüştüğünü gözlemlemek

hatta o kötü davranışın da bir başka masumiyetle geliştiğini görmek bence bambaşka duygular oluşturuyor.” (K8, Antalya, 16 yıl)

Ayrıca ders içi öğretim süreçleri de yetişkinlere göre daha dinamiktir. Bu hareketliliğin hem öğretim sürecine hem de öğreticinin duygusal durumuna olumlu yansımaları bulunmaktadır (K7, K17). Eğitim öğretim sürecinde farklı tekniklerin ve etkinliklerin kullanılması eğitim sürecini tek düzelikten uzaklaştırmakta, eğlenceli kılmaktadır (K15).

“Çocuklarla ders yapmak çok eğlenceli, çok verimli. Sürekli bir hareketlilik bir neşe ve renk var. Yetişkin eğitimindeki monotonluktan burada eser yok.” (K17, Yalova, 9 yıl)

“4-6 yaşta da devamlı insan kendine enerjik hissediyor. Yani benim için en önemli şey, en sevdiğim yönü bu belki de. Enerjik hissediyorum dört altı yaşta. Bu yetişkinlerde böyle olmuyordu. Daha monoton geçiyordu. 4-6 yaş enerjimi yükseltiyor.” (K7, Bursa, 20 yıl)

Çocuklara eğitim vermenin güzelliği eğiticinin ruhunun gıdası olabilmektedir.

“Avantajı sonsuz neşe ve saf sevgileriyle ruhumun doya doya besleniyor olması.” (K6, Diyarbakır, 10 yıl)

Katılımcılar erken yaşlardaki çocukların zihinlerinde bıraktıkları izleri önemsemekte ve bu dönemde verilen güzel, kaliteli eğitimin önemine dikkat çekmektedirler.

“Eğer güzel bir eğitim verebilirsek muhteşem bir görev. Kutsal bir görev olduğunu düşünüyorum. Hele hele şu süreçte çocukların zihninin farklı araç gereçlerle, iletişim materyalleriyle bulandığı zamanda bu eğitimi güzel verebilirsek çok iyi iş başarmış olacağımızı düşünüyorum.” (K11, Kütahya, 10 yıl)

“Bir çocuğun ilk öğretmeni olmak, onun hayatına tatlı anılar ve sevgi dolu dini bilgiler bırakmak paha biçilemez.” (K17, Yalova, 9 yıl)

Yetişkin ya da çocuk olması fark etmeksizin öğrenci olan her birey öğreticisine katkılarda bulunmaktadır. Katılımcılar hem yetişkinlerden hem de çocuklardan öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim öğretim sürecinin çift yönlü katkıları bulunmaktadır.

“Çocuklar için bizim her sözümüz her davranışımız çok önemli, söylem ve eylemlerimize çok dikkat ediyorlar. Rol model olarak bizi önemsiyorlar. Onların dinle olan bağlantısını sağlayan bir köprü görevi görmekteyiz. Çocuklar yetişkinlere göre daha alıcı. Çok dikkatli. Burada önemli olan çocuğun dünyasına girebilmek çocuk gibi düşünüp kendimizi ifade edebilmek. Yetişkin mantığıyla düşünmeden daha sade daha yalın olabilmek. Çocuklar insanı güncelliyor. Onlardan saflığı, masumiyeti, küçük bir şeyle ne kadar mutlu olunabildiğini görüyorum. Aslında biz

çocukları değil onlar bizi eğitiyorlar. Bizi fıtratta yer alan din duygusuyla karşı karşıya getiriyorlar. Buradaki en tehlikeli nokta onları çok yormadan, bunaltmadan, sevgiyle oyunla en kestirme yoldan mesajı verebilmek. Çok dikkatli davranıyorlar. Hata kabul etmiyorlar. Çok adiller. En ufak bir dikkatsizlikte küsüp bir daha gelmek istemeyebiliyorlar. Çocuklarla sağlıklı bir süreç için deneyim çok önemli. Her yıl ben onlardan yeni bir şeyler öğreniyorum.” (K12, Rize, 19 yıl)

Yetişkinlerde rastlanan devamsızlık ve öğrenci bulma problemlerine rastlanılmaması, talebin yüksek olması 4-6 yaş dönem din eğitiminin avantajları arasında yer almaktadır (K13, K14).

“Avantajları çocuk size bağlandığı zaman, sevdiği zaman bırakmıyor, kursu bırakmıyor. En azından devamlılık yönünden avantajımız var.” (K14, Konya, 9 yıl)

Çocuklara eğitim vermenin bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun dikkati, hazırbulunuşluğu, sosyalleşmesi ve davranışları açısından zorluklar yaşanabilmektedir. Çocuğun bu özellikleri sınıf yönetimini sağlamayı zorlaştırmaktadır.

“Çocukların motivasyonunu sağlamak zor. Çünkü ilk defa anaokuluna geliyor, bizde başlamış oluyorlar. Anneden ayrılıp okula gelen çocukta okul fobisi de olabiliyor. İlk başlarda okula alışmada zorluk yaşıyor. Arkadaş, sosyal çevreye uyum sağlayamıyor, paylaşımcı olmuyor. Şiddete meyilli, arkadaşlarına zarar veren çocuklar olabiliyor. Bu gibi durumlar gerçekten zor. Yani yönetmesi çok zor. Sınıf yönetimine iyi hâkim olmak gerekiyor. Çünkü çocuklar oturamıyor, beş yaş dediğimiz kaç dakika oturabilir? ona bir şekilde müfredatımıza göre vermemiz gereken eğitimler var. Onları sağlamanız gerekiyor. Böyle zorlukları var. Yetişkinlerde mesela o motivasyon kısmıyla uğraşmıyorsunuz, onlar zaten isteyerek geliyorlar. Çocuklarda sevdirdiğimiz zaman yani ilk bir ayı özellikle çok zor. Ama daha sonra artık alıştıklarında her şey daha kolaylaşıyor.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

Okul öncesi dönem çocuğu çok hassas davranılması gereken bir yaş grubudur. Çocukların kalbi özeldir ve bu özel kalplere gereken özeni göstermek gerekmektedir. Küçük yaş grubundaki çocukların sorumluluğu çok daha ağırdır (K19).

“Kendini her yönden yenilemeli ve o kalbe girmelisiniz ki çocuk kalbi çok kolay kazanılan ama hassas davranılması gereken bir konu. Yetişkinlerden sonra çocukların hareketine adapte olmak zorladı ve küçük bir kaza büyük sorunlar yaşatabiliyor.” (K9, Antalya, 12 yıl)

“Emanet olmaları ve her an bir şey olmasın diye tetikte olmak” (K13, Erzurum, 14 yıl)

Okul öncesi eğitimi çok dinamik bir eğitimidir, öğretici sürekli aktif ve dikkatli olmak durumundadır. Bu durum öğretmenler açısından yorucu olabilmektedir (K5, K13, K14, K16).

“Çocuklar öğretilenleri çok çabuk öğrenebiliyorlar, dönütü çok çabuk alıyor. Ama bu arada aşırı bir tempo, telaş, ders öğretme açısından yorgunluğumuz fazla oluyor.” (K14, Konya, 9 yıl)

Öğreticilerin çok yoğun bir ders temposundan sonra günün devamında da yorgunlukla yüzleşmektedirler.

“Dezavantajlı tarafı ise bazen kurstaki güzelliği haneme yansıtacak enerjimin kalmaması. En kötüsü de bunu yakınlarıma bana dillendirmesi. Kısaca 4-6 yaş biraz daha yoğun ve çok enerji harcanması gereken bir iş.” (K8, Antalya, 16 yıl)

Öğreticiler küçük yaş gruplarında sınıf yönetiminde zorluk yaşayabilmektedirler. Ayrıca öğretici sürekli teyakkuz halinde olmak durumundadır (K11).

“Sürekli hareketli olmaları yorucu oluyor. Mesela ses tellerimde yorgunluk oldu. Sınıf yönetimi açısından zor olabiliyor.” (K16, Artvin, 10 yıl)

“Çocuklar küçük olduğu için, özellikle 4 yaşındaki çocukların dikkat süreleri çok kısa olduğundan, sürekli dikkatlerini tekrardan toparlayabilmek için yeni bir şeyler üretmek gerekiyor, birebir Kur'an dersi alırken diğer çocukları sessiz bir ortamda tutabilmek çok zor oluyor.” (K20, Manisa, 7 yıl)

Okul öncesi eğitim için dikkatli bir planlama yapılması sınıf yönetimini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu planlama süreci zorlayıcı olabilmektedir.

“İnanılmaz bir sabır gerekiyor, hızlı ve pratik düşünmek gerekiyor. Sınıf yönetimi zaman zaman zorlaşabiliyor. Ekstra yorgunlukları oluyor. Aylık, haftalık, günlük planlar ve hazırlıklar yaparak derse gitmeniz gerekiyor.” (K4, İstanbul, 11 yıl)

Okul öncesi din eğitiminin öğretici açısından bazı zorlukları bulunmaktadır. Bu dönemde öğretici daha aktif olmakta, öğrenciye oldukça az bilgiyi daha fazla etkinlikle vermesi gerekmektedir. Eğitim esnasında kullanılan bilginin sınırlı olması ve eğitim öncesi hazırlık sürecinin zaman alması, öğreticiyi ilahiyat lisans eğitiminin birikiminden ve yeni bilgiler edinmekten uzaklaştırabilmektedir (K10, K13, K18).

“Çocuklara verdiğimiz eğitimde daima sınırlı olmamız gerekiyor. Onların seviyesinde ve çok sınırlı bilgiler veriliyor. Bu şekilde olması eğitimcilerin kendilerini geliştirmesini zorlaştırıyor hatta edinilen bilgilerin birçoğu kullanılmadığı, aktarılmadığı için unutulabiliyor. Çalışma saatleri resmîyette kısa görünse de dersler sonrası sürekli

materyal hazırlığı içinde olmak istesek de kendimizi geliştirmemiz için bizlere zaman bırakmıyor.” (K10, Sakarya, 4 yıl)

Okul öncesi eğitimde öğreticilere yardımcı olacak personelin bulunması oldukça önem taşımaktadır. Bu personelin bulunamaması ya da temin edilmesinde yaşanan zorluklar öğreticileri düşündürmektedir (K3, K12, K13, K15).

“Tek sınıflı kurslarda yaş grubuna göre ayıramadığımız için 4 ve 5 yaşındaki çocuklara aynı anda eğitim vermenin sıkıntıları oluyor. Kalıcı bir yardımcı elemanımız olmadığı için her dönem başında bunun ayarlanması, İŞKUR’dan mı eleman gelecek kendimiz mi tutacağız, toplanan para yetecek mi vs. gibi sorunlar. Öğrenciler arasında kavgalar olabiliyor ve o da sınıfta kargaşa oluşturabiliyor. Özellikle pandemiden sonra okul kurallarına çok uyum sağlayamadılar. Velilerin farklı beklentileri oluyor. Kimi veliler Kur’ân dersi almasını diyorlar, kimisi ise çok daha yüksek düzeyde Kur’ân dersi istiyor. Özellikle ilk dönemlerde sıbyan okulu talepleri geliyordu. Kursun maddî yükünün öğretici üzerinde olması, kimi zaman kurs derneklerinin çok müdahil olması, öğreticinin müftülük ve dernek arasında kalması zorluk oluşturuyor.” (K15, İzmit, 15 yıl)

Okul öncesi dönem çocuğunun eğitiminde veli faktörünün de oldukça etkili olduğu görülmektedir. Velinin çocuğuyla ilgilenmesi ya da ilgilenmemesi çocuğu etkileyen faktörlerden biri olarak kabul edilirken, velilerin eğitimden beklentilerinin de öğreticiyi etkilediği ifade edilmektedir (K2, K3, K12, K13, K14).

“Çocukların uyum süreci bizi biraz yoruyor. Ancak pandemi sürecinde velileri kurslara almadığımız için daha hızlı alıştıklarını gördük. Aslında burada bizi zorlayanın çocuklar değil veliler olduğunu tespit ettik.” (K12, Rize, 19 yıl)

Öğreticilerin müfredata bağımlı kalmaları ya da yetersizliklerinin farkında olmaması, nitelikten ziyade niceliğin önemsenmesi de bir sınırlılık olarak belirtilmiştir (K2).

4. Geçiş Süreci: Uyum Çabası

Bu temada 4-6 yaş Kur’ân kurslarına geçiş sürecinde katılımcıların aldıkları eğitimler, farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanımı, çocuk diline uyum konularındaki değerlendirmeleri “4-6 Yaş Kur’ân Kurslarına Geçiş Sürecinde Öğreticilerin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri” başlığıyla, öğreticilerin çocuk eğitimine geçiş döneminde hissettikleri duygular “4-6 Yaş Kur’ân Kurslarına Geçiş Döneminde Öğreticiler” başlığıyla, 4-6 yaş Kur’ân kurslarına geçiş sürecinde yaşanan güçlükler “4-6 Yaş Kur’ân Kurslarına Geçiş Sürecinde Yaşanılan Zorluklar” başlığıyla ele alınmıştır.

4.1. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Geçiş Sürecinde Öğreticilerin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri

4-6 yaş Kur'an kursunda görev yapacak personelin sahip olması gereken bazı nitelikler bulunmaktadır. Bunlardan ilki lisans eğitimi sırasında ya da sonrasında alınan öğretmenlik formasyonudur. Her ne kadar lisans dönemindeki formasyon eğitimleri okul öncesine özel olmasa da öğretmenler açısından bilgilendirici olmaktadır. Öğretmenlik formasyonu ile birlikte çocuk gelişimi bölümünü bitirmek, Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilen sertifikaya sahip olmak veya okul öncesi çocuklarına daha iyi eğitim vermelerine katkı sağlayacak kurslardan eğitim almak önemsenmektedir. Katılımcıların bu eğitimlerin birden fazlasına sahip oldukları dikkat çekmektedir (K1, K2, K3, K4, K9, K10, K11, K13, K17, K18).

“Formasyon eğitimi aldım. Şu anda da çocuk gelişimi okuyorum. Yani dört altı yaşa geçtikten sonra da bu alanda çok fazla makale, kitap okuması yaptık. Diyanet İşleri Başkanlığı da bizi yönlendirdi bu konuda ama ben kendim çocuk gelişimine de başladım. Şu an öğrenimim devam ediyor.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

“Formasyon eğitimi aldım, çocuk gelişimi ön lisans mezunuyum. Ayrıca masal terapisi, oyun terapisi ve çocuk zekâ ve dikkat testlerinin bir kısmının eğitimini aldım.” (K3, İstanbul, 9 yıl)

“Formasyon aldım. Atatürk Üniversitesi Okul öncesi bölümünü bitirdim. Drama eğitimi, 3-6 yaş çocuk eğitimi, 4-6 yaş okul öncesi eğitimi 380 saat aldım. Başkanlığın (DİB) Rize 4-6 yaş öğretici semineri, Antalya Rehber öğretici seminerlerine katıldım.” (K18, Sivas, 10 yıl)

“Formasyonum var, Çocuk gelişimi ön lisans mezunuyum, 4-6 yaş eğitimi sertifikam var.” (K4, İstanbul, 11 yıl)

Katılımcılar birden fazla eğitimden geçmiş olsalar da öğretmenlik formasyonu alırken okul öncesine yönelik ders içerikleriyle karşılaşmadıklarına ve eğitimleri esnasında okul öncesi için materyal hazırlamadıklarına dikkat çekmektedirler. Ayrıca Sakarya Üniversitesi çocuk gelişimi sertifika programını uzaktan eğitim olması dolayısıyla, Halk Eğitim Merkezinin yüz yüze eğitimini ise müfredatı dolayısıyla verimsiz bulduklarını ifade etmektedirler (K2, K10, K17).

Katılımcılardan bazıları öğretmenlik formasyonuna sahip olmasa da çocuk gelişimi okumakta, sertifika programları ya da ekstra kurslar/faaliyetlerle kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar.

“Formasyon eğitimi almamıştım. Sonradan 2 yıllık çocuk gelişimi okudum. Okulumu işletirken edindiğim tecrübeyle yola çıktım. Şimdi yapılan tüm eğitimlere katılıyorum. Oyun terapileri ve çocuk gelişimine dair online eğitimlere katılmaya gayret ediyorum.” (K14, Konya, 9 yıl)

“Formasyonum yoktu. Sonra formasyon eğitimi zorunluluğu kaldırıldı. Sakarya’dan uzaktan eğitimle sertifika alarak başladım. Drama eğitimi aldım. Darıca’da bu konuyla ilgili kampa katıldım. İlk zamanlarda çok zorlandık ama o dönemlerde müftülüğümüz seminerlerle eğitimlerle bizi destekledi. Öğretici arkadaşlarımızla kendi aramızda ders işlenişine yönelik çalışmalar ve kitap kritikleri yaparak açığımızı kapatmaya çalıştık.” (K15, İzmit, 15 yıl)

Diyanet İşleri Başkanlığının düzenlediği seminerlerden başka eğitimi bulunmayan öğretmenler de bulunmaktadır (K6, K12, K19). Katıldıkları seminerler öğretmenlere katkı vermektedir.

“Göreve başladığımda çocukları eğitmek için herhangi bir eğitime katılmamıştım. Üç yıl o şekilde devam ettim ve sonrasında 4-6 yaş rehber öğretmenlik seminerine katıldım. Bu eğitimden sonra çocukları eğitime noktasında daha iyi olduğumu gördüm. Öncesinde yeterli olmadığının farkına varmıştım.” (K12, Rize, 19 yıl)

Katılımcılardan ikisi hiç eğitim almadığını belirtmiştir (K7, K8). Öğreticilerin biri, şahsi okumaları ve çocuklarından edindiği tecrübelerle göreve başladığını belirtirken, diğeri henüz lisans öğrencisidir.

Çalışma kapsamında katılımcıların 4-6 yaş çocuklarının eğitimleri sürecinde kullandıkları yöntem ve teknikler hakkında bilgi alınmıştır. Öğreticiler oyun, drama, ritimle öğretme gibi yöntem ve teknikleri kullanmaktadırlar (K1, K2, K3, K14, K17, K18, K19, K20). Sure ve duaları ezberletmede ritimle öğretme yöntemi, değerler eğitiminde de oyunla öğretme, drama yöntemleri kullanılmaktadır.

“Oyun üretmek, beden perküsyonu, maske ya da kıyafetlerle destekleyerek drama çalışmaları yapmak en etkili yöntemlerimizden. İlgi duyduğum bir alan olduğu için ilk yıldan itibaren sıkça bu yöntemleri kullandım.” (K17, Yalova, 9 yıl)

“Oyun ritim ve drama olmadan eğitim vermek hem zor hem de sıkıcı. Bu yöntem ve teknikler olmadan verim alınması imkânsız. Bizim eğitimimizde okul öncesine göre daha fazla beklenti var. Hem Kur’an hem değerler hem de okul öncesi eğitim beklentisi.” (K3, İstanbul, 9 yıl)

Katılımcılardan bazıları 4-6 yaş dönemine geçiş yaptıkları ilk yıllarda kullanmasalar da sonraki yıllarda kendilerini geliştirdiklerini ve aldıkları eğitimlerle drama ve ritim gibi öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir (K4, K5, K6, K7, K9, K12, K13, K15).

“İlk sene pek kullanamadım. Ama zamanla kendimi geliştirdim. Çok farklı yöntem ve tekniklerle dersi işleyebiliyorum. 4-6 yaş sürekli yenilik istiyor. Bu nedenle araştırıyorum. Oyunlar, dramalar, ritimle öğrenme gibi tekniklerle programdaki konuları işleyebiliyorum.” (K12, Rize, 19 yıl)

Katılımcılar kendi gayretleri ya da arkadaşlarının destekleriyle öğretim yöntem ve teknikleri konusunda gelişme gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların yetişkin eğitiminden 4-6 yaş çocuklarına geçiş yaptıktan sonra çocuk dili kullanımı konusundaki değerlendirmeleri alınmıştır. Katılımcıların çoğunluğu çocuk dili kullanımında zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir (K1, K2, K4, K6, K8, K10, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20). Bu konuda tecrübelerinin, çocukları sevmelerinin ya da çocuk sahibi olmalarının etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

“Benim için zor olmadı. Belki yaşım itibarıyla olabilir. Belki çocuklarımdan. Yetişkinlerdeyken de çocuklarla irtibatımı hiç koparmadım. Yaz kursundan öğrencilerimle kış dönemi, cumartesi günleri dört yıl üst üste ders yaptım. O yüzden çocuklardan hiç kopmamıştım. Ben bir sıkıntı yaşamadım ama yaşayan çevremden bildiğim arkadaşlarım var.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

“Aslına bakarsanız hiç zorlanmadım. Çünkü ileri yaş yetişkinlerle (60 yaş ve üzeri) ders yaparken benzeri metotları kullanıyordum. Konuları ayırmasına girmeden, basitleştirerek en öz haliyle anlatıyordum. Çoğu zaman akılda kalması için hikâyeleştiriyordum. O yüzden zorlanmadım geçiş sürecinde. Sadece beklentilerimi tekrar gözden geçirmem gerekti. Makas kullanma, kalem tutma vb. becerilerinin hızla gelişeceğini düşünüyordum. Bunu aşmak birkaç ayımı almıştı.” (K17, Yalova, 9 yıl)

Bazı katılımcılar ise çocuk dili kullanımında zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir (K3, K5, K7, K9, K11, K12, K16). Anne olmanın çocuklara eğitim verme için yeterli koşul olmadığına, çok sayıda çocuğa hitabın eğitimle geliştirildiğine dikkat çekmişlerdir.

“Evet zorlandım ne kadar anne olsam da bir sürü çocuğun aynı anda bize verilmiş olan kitaplardaki hikâyeler, içerikler çocuklara sıkıcı geliyordu. Çocukların bir şeyler dinlemesini sağlamak, verimli olmak için bir sürü farklı taktikler kullanıyoruz. Bu tabii ilk zamanlarda zorlayıcı oluyordu. Özellikle bağırmadan eğitim vermek için çok iyi yöntem ve teknik bilmek gerekiyor. Aynı zamanda birden başlamak psikolojik olarak çok zor oldu.” (K3, İstanbul, 9 yıl)

“Yetişkin dünyasından çocukların dünyasına geçiş benim için çok zor oldu. Çünkü belli bir düzen belli bir disipline alışmıştım. Bütün bildiklerim çocuklarla yok olmuştu. Çünkü ben 4-6 yaş çocuklarla çalışmaya başladığımda bizim yeterli materyalimiz de yoktu. Çocuklar yetişkinler gibi değil. Sürekli onlarla bir şeyler yapmanız gerekiyor. Ve yaptığınız şey onların düzeyinde olmazsa, onların dünyasına hitap etmezse hiç ilgilenmiyorlar. Tam teşekküllü hazırlık yapmanız gerekiyor. Her ders için mutlaka alternatiflerinizin olması gerekiyor. Yaptığınız hazırlık bazen onların ilgisini çekmeyebiliyor. Bunu zamanla onlarla çalışarak anlıyorsunuz.” (K12, Rize, 19 yıl)

4.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Geçiş Döneminde Öğreticiler

Öğreticilerin yetişkin eğitiminden 4-6 yaş eğitimine geçişlerinin nasıl gerçekleştiği sürecin anlamlandırılması açısından önem taşımaktadır. 4-6 yaş eğitimine geçiş sürecinin başlangıcında zorunlu geçişlerin öğreticileri az da olsa zorladığı, gönüllü ve istekli geçişlerin ise öğreticiyi motive ettiği anlaşılmaktadır. Yetişkin eğitiminden 4-6 yaş dönemine geçişin en etkili sebeplerinden birisi öğrenci sayısındaki azalmalardır. Öğrenci sayısı yetersizliği sebebiyle katılımcılardan (K1, K7, K9, K15) gönüllü olarak, (K2, K3, K4, K5, K6, K10, K11, K12, K16, K17) zorunlu olarak 4-6 yaş Kur'an kursuna geçiş yapmışlardır. Bununla birlikte daha fazla üretken olmak istediği için 4-6 yaş Kur'an kurslarına geçiş yapan öğretmenler bulunmaktadır (K1, K15). Ayrıca çocuklara eğitim vermek (K8, K18, K19) ve 4-6 yaş dönem din eğitimine destek olmak amacıyla (K20) gönüllü şekilde geçiş yapan öğretmenler de vardır. Zorunlu geçişlerde çoğunlukla lisans mezunu ve pedagojik formasyon sahibi öğretmenler kurum tarafından tercih edilmişlerdir.

“Ben kendim isteyerek geçtim ancak genel itibarıyla pek tercih hakkı verilmedi. Kursta yetişkin öğrenci potansiyeli tükendi ise ve müftülük orayı 4-6 yaşa çevirdiyse oradaki öğretmenler 4-6 yaş öğreticisi olarak devam etmek durumunda kaldı. Benim bulunduğum bölgede bir süredir kursa gelen kişiler aynı kişilerdi ve pek de bir ilerleme kaydedemiyorduk. Sürekli yerimizde saydığımızı hissediyordum. Bu beni mutsuz ediyordu. 4-6 yaşa geçmek enerjimizi yükseltti.” (K15, İzmit, 15 yıl)

Katılımcılar 4-6 yaş çocuklarına eğitim vermeye başladıklarında çok farklı duygular hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu süreçte sevinç, mutluluk, heyecan, sorumluluk, korku, kaygı, telaş, endişe gibi duygular hissedilmiştir.

“Çok güzel bir duygu. Yani çocuğun ilk öğretmeni siz oluyorsunuz. İlkokulu sizin okulunuz oluyor. İşte ilk defa Kur'an-ı Kerim'i sizden öğreniyor. Bir rakamını yazmayı sizden öğreniyor. Bence bunlar çok güzel kazanımlar ve çocukların sevgisi çok güzel. İşte birisi bir resim yapıyor. Öğretmenim senin için yaptım diyor. İşte başka birisi gelip sarılıyor. Yani o çok güzel bir duygu. Ben biraz da duygusal bir insan olduğum için çocukları da seviyorum, beni motive ediyor. Yani hayat enerjim geliyor öyle söyleyeyim. Onları gördükçe benim de hayatım daha huzurlu oluyor.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

“İlk derse girdiğimde kendimi o zaman bir ‘öğretmen’ gibi hissettim. Ayrıca Allah Teâlâ'nın yeryüzündeki merhametinin sebebi olan küçük bir varlığın sizi hesapsız sevmesi, size inanması. Bu grup ilk dinî bilgilerini sizden alıyor. İlk olarak Allah'ı, Peygamber'i sizden öğreniyor. Öyle ki anne-babalarından bir tık daha ileride olabiliyorsunuz. Bu insana mutluluk veriyor.” (K18, Sivas, 10 yıl)

“Çok heyecanlıydım günlerce uyuyamadım, her gece sabaha kadar tüm planı ders geçişlerini zihnimde tekrar ediyordum ama sınıfta ilk adım bile olmuyor bambaşka yollardan oraya gitmem gerekiyordu. Ama onların gözlerinde ki o sevgi, anlattığınızı aynı cümleyle dönüt almanız ve davranışlarındaki değişiklikler tüm çabanın değdiği göstergesiydi benim için.” (K9, Antalya, 12 yıl)

Korku, kaygı, telaş, endişe gibi duyguların kaynağında tecrübesizlik, teori ile uygulama arasındaki mesafe ve çocuk eğitiminin ağır sorumluluğunun bulunduğu dile getirilmiştir.

“Çocuklarla birlikte olmak güzel ve eğlenceli. Ama işi tam kavramadığımız, bilmediğimiz yani pat diye işin içine girdiğimizden dolayı çok zorlandım. İlk yıl ayrılmayı çok düşündüm. Çünkü tecrübesizlik insanı gerçekten çok yıpratıyor, ne yapacağını bilmemek çok zor. Bu yüzden keşke staj yapılabilseydi diyorum. Önce yarım dönemlik dahi olsa, bir yıllık dahi olsa bir staj imkanının olması muhteşem olurdu. Çünkü konuya hâkim olduktan sonra ne yapacağınızı, nasıl hareket edeceğinizi çok daha iyi biliyorsunuz. Ama konuya hâkim değilseniz belli bir pratikliğiniz yoksa bu sizi uzunca bir süre yolu bulmakta çok hırpalıyor, çok yoruyor. Yani benim 4-6 yaşta üçüncü senem, bu sene ne yapmam gerektiği konusunda daha yeni rahatladım diyebilirim.” (K5, Ankara, 13 yıl)

“Aman Allah’ım ben ne yapacağım, dedim. Çocuklar, benim üstünde saatlerce düşünüp hazırladığım eğitim materyallerini hızla tüketiyorlardı. İkame konu materyal bulmakta zorlanıyordum ve sınıfta dakikalar asla geçmiyordu ders saati asırlar kadar uzun sürüyordu. Bu aşamada Türkçe basılmış okul öncesi dini yayınların çoğunu peyderpey satın aldım, inceledim. Okul öncesi materyalleri çeşitli uygulamalardan ve arama motorlarından hem Türkçe hem İngilizce araştırıp materyal arşivimi genişlettim. Bu alana benden önce başlayan arkadaşlarıma tıkağım yerlerde sorular sorup tecrübelerinden faydalandım.” (K17, Yalova, 9 yıl)

“Sorumluluğunun ağırlığının daha çok farkına vardım ve beni daha çok araştırmaya sevk etti çocuklara eğitim verebilmek için daha fazla çalışmanın gerekli olduğunu fark ettim.” (K19, Diyarbakır, 10 yıl)

“Öncelikle ne yapacağımıza dair endişe duydum. Bu çocuklar emanet, bu çocuklara gerekli eğitimi verebilecek miyiz diye korku olmuştu. O kadar çocuğu bir arada görmek şaşkınlık hissettirdi. Daha sonra daha önce neden bu kursların açılmadığını ve geç kalındığını düşündüm. Çocuklar hemen öğrenebiliyor, çok güzel okuyabiliyor. Keşke diğer çocuklar da öğrenmiş olsalardı diye düşünmüştüm.” (K16, Artvin, 10 yıl)

“Bu günlük bitti ama ya yarın yapamazsam? Ya çocukların başına bir şey gelirse? gibi düşünce ve kaygılar çok fazlaydı.” (K8, Antalya, 16 yıl)

4.3. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Geçiş Sürecinde Yaşanılan Zorluklar

4-6 Yaş Kur'an kurslarına geçiş sürecinde bazı zorluklar yaşanmıştır. Bu zorlukların pek çok sebebi bulunmaktadır. Katılımcıların 4-6 yaş çocuklarına eğitimleri sırasında yaşadıkları zorluk ve yetersizlikler, öğrenci, materyal, yardımcı personel eksikliği ve veli gibi öğretici dışındaki etkenlerden kaynaklanabilmektedir. Öğrencilerden kaynaklanan zorluklar şu şekilde aktarılmıştır:

“İlk yılımda ilk başladığım yıl sınıf on dokuz yirmiydi hatta. Daha sonra on dokuza düştü. Sınıf sayısı yani yirmi tane beş yaş öğrenci hani benim için çok zor olmuştu. o birincisi. İkincisi şiddete meyilli öğrencilerim vardı. Erkek öğrencilerde daha çok oluyor ve sınıfımın on üç tanesi erkekti. Dolayısıyla o dengeyi kurmakta çok zorlandım. Daha sonra bir öğrencim ayrıldı, sınıf daha normale döndü öyle söyleyeyim. Onu çözemiyoruz. Çünkü bizim rehberlik birimimiz yok. Normal okullarda rehberlik öğretmeni var. Böyle sıkıntılı durumlarda o öğrenciyi rehber öğretmene yönlendirebiliyorsun. Karşılıklı çözüm sağlanabiliyor ama bizim öyle bir imkânımız olmadığı için veli de iş birliği yapmıyorsa çok zorlanıyoruz. Veli eğer iş birliği yapıyorsa dışarıdan o sıkıntıyı giderebiliyor. Ya terapiye götürüyor ya da başka yollarla çocuğun enerjisini boşaltıyor, öfkesini kontrol noktasında yardımcı olabiliyor. Bizim yönlendirmelerimize uyuyor. Ama bazı veliler de iletişime açık olmuyor. İşte o zaman çok tıkanıyoruz. Birinci yıl bu iki sebeple çok zorlandım: Hem sınıf sayımın kalabalık olması hem de şiddete meyilli öğrencilerde çözüm bulamamak.” (K1, İstanbul, 11 yıl)

Katılımcılardan (K3) yardımcı personel eksikliği, kursların fiziksel durumları ve materyal konusunda bazı zorluklar yaşandığını ifade etmiştir. Katılımcılardan (K7) ve (K8) de başlangıçta materyal konusunda eksiklik yaşandığına, ancak sonrasında bu problemin aşıldığına dikkat çekmiştir.

“En çok zorlandığım konular fiziksel olarak kursların yeterli olmaması, çocukların güvenlik öz bakım yeme içme vb. de yardımcıların yetersiz olması oldu. Ayrıca materyallerin yeterli gelmemesinden ve yetişkinlerden sonra dikkat süreleri çok kısa olan çocuklarda problem yaşadım.” (K3, İstanbul, 9 yıl)

Öğrenci velilerinin beklentileri öğreticileri zorlayabilmektedir.

“Dinî eğitim veren farklı kurumlar ve onların eğitim sistemine alışkın olan velilerin beklentilerine karşılık vermeye çalışmak, onlara kendi müfredatımızı tanıtmaya süreci yorucuydu. İlk dönemlerde sene sonu programları hem müftülükler hem de veliler tarafından yapılması gerekli gibi görülüyordu. O programlara hazırlık süreci de oldukça sıkıcı ve yorucuydu. Son zamanlarda çocuk şenliği olarak yapılmaya başlandı. Çocukların sergilediği değil eğlendiği programlar yapmaya başladık. Bu güzel oldu.” (K15, İzmit, 15 yıl)

“İdareci olmak beni ayrı zorlamıştı. Çünkü velilerin beklentileri çok farklı oluyor. Çok hareketli çocuklar, birbirlerine zarar veren çocuklar konusunda yetersiz hissettim. Yeterli doküman olmaması, hiç uygulama yapmamış olmak ve velilerin özellikle çocuklarının Kur’ân okumaları noktasındaki beklentilerini karşılamak veya onlara ikna edici açıklamalar yapma noktasında yetersiz hissettim. Bunlara ek olarak ilk seneler yıl sonu merasimleri de ayrı bir problemdi. Çocuklarla hazırlanmak onları toparlamak gibi.” (K12, Rize, 19 yıl)

Katılımcılar ders anlatımı, farklı yöntem ve tekniklerin kullanımı ve sınıf yönetimi konularında bireysel zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“Çocukların sorduğu basit sorulara vereceğim cevaplarla onların zihninde yanlış bir şey oluşturmamak için doğru cevabı bulmakta çok zorlanıyordum. Velileri beklentilerinin yüksekliği ve memnun etmenin imkânsızlığı da zordu.” (K2, Ankara, 11 yıl)

“Dini eğitim konusunda, bizim bilgilerimizin çocukların yaş grubuna göre anlatımında zorlandım. Hangi kelimeleri kullanacağım, ne kadar dinin detayına gireceğim, peygamberleri, soyut kavramları nasıl anlatacağım buralarda çok zorlandım.” (K13, Erzurum, 14 yıl)

Katılımcılardan (K4, K5, K7, K11, K17) sınıf yönetimini sağlama konusunda zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Sınıf yönetiminde çok zorlandım. Yetişkin sınıflarında sınıf hakimiyeti kurmak çok daha kolay. Çocuklarla buna da eğlenceli bir çözüm bulmalısınız tekerlemeler, şarkılar eşliğinde dikkati toplamalısınız. Öğrencilerin ilgi ve dikkat süresi çok kısa, bunu sağlamak ve süreyi verimli kullanmak zorundasınız. Bu konuda çok zorlanmışım. Başlarda materyal sıkıntısı da yaşadım, müfredatta belirtilen konunun kitapta uygulanışı her zaman çocuklarda karşılığını bulamıyor. Alternatif çözümler bulmakta zorlanıyordum.” (K17, Yalova, 9 yıl)

“Her alanda zorlandım diyebilirim. Çocukla iletişimde zorlandım, sınıf hakimiyetinde zorlandım, vermem gereken dersleri, programları nasıl vermem gerektiği, dersleri nasıl anlatmam gerektiği noktasında çok zorlandım. Teorinin pratiğe dönüşmemiş olması, benim bunları daha önceden tecrübe etmiş olmamamdan dolayı zorlandım. Kısaca aslında her açıdan zorlandım. Her konuda zorlandık diyebilirim.” (K5, Ankara, 13 yıl)

“Bir ders sürecini nasıl sürdüreceğim. Nasıl bir rutin belirleyeceğim, çocukları aynı anda aynı sürece nasıl dahil edeceğim, sınıf yönetimini nasıl sağlayacağım gibi konular üzerinde zorlandım.” (K4, İstanbul, 11 yıl)

Ayrıca çocukların dikkatini sürdürmek, çeşitli yöntem ve teknikleri kullanarak ders anlatmak noktasında zorluk yaşayan katılımcılar da bulunmaktadır.

“Çocukların dikkat süreleri kısa olduğu için uzun süren derslerde dikkatlerini canlı tutabilmek de biraz zorlandım. Ve drama oyun etkinliklerinde biraz daha kendimi geliştirmiş olmayı çok istedim.” (K20, Manisa, 7 yıl)

“Drama, etkili masal anlatımı, o yaş grubuna nasıl Kuran okumayı öğreteceğime dair teknikler konularında kendimi yetersiz gördüm.” (K6, Diyarbakır, 10 yıl)

“Konuları anlatmakta kitapların faydası oldu ama drama ve hikâye anlatma noktasında kendimi yetersiz görüp bu konuda çalışmalar araştırmalar yaptım.” (K9, Antalya, 12 yıl)

Bazı katılımcılar çocukların öğrenim hızlarını karşılayabilmek için çok daha fazla mesaiye ihtiyaç duymanın ve sürekli materyal üretmenin onlar için zorlayıcı olabildiğini belirtmiştir.

“Dinî eğitim ya da değerler eğitimi konusunda her türlü metodu uygulamak ya da bir materyal üretmekte zorlanmadım. Eğitimimiz bu yöneydi. Fakat bizler dini eğitim ile sınırlandırmıyoruz derslerimizi, öğreticinin isteğine kalmış bir durum. Müfredat içeriği olarak verilmesi gereken konulardan daha fazlasını vererek eğitimimizi çeşitlendirerek çocuklarımızı her yönden doldurmaya çalışıyoruz. Okulöncesi eğitimde verilmesi gereken bilgileri, küçük kaslarını büyük kaslarını geliştirmesi gereken eğitimleri, bedensel zihinsel gelişimlerini sağlayan oyunları, kodlama, ritim, deney, drama, grup oyunları, sokak oyunları parmak oyunları, spor, sanat etkinlikleri, özel günler vb. gibi her yönden geliştirmeye çalışıyoruz. Bu tür etkinlikler müfredat harici olan, hiçbir eğitimini almadığımız bizim katkılarımızla olan etkinlikler. Ve eğitimcilerin her biri için ekstra araştırması, mesai harcaması gereken, materyal üretmesi-hazırlaması gereken etkinlikler. Bu yüzden bu tür etkinlikleri yaptırmakta değil hazırlık aşamasında zorluklar yaşayabiliyoruz. Ekstra zaman ayırmak, araştırmak, seçmek, hazırlamak bizleri zorlayabiliyor. Çünkü müfredatımızdaki Kur’ân eğitimi ve değerler ile ilgili de materyal hazırlığı yapıyoruz.” (K10, Sakarya, 4 yıl)

“Bir gün önce hatta hafta sonu işleyeceğin dersin hazırlığını yapmak. Hazırlıksız, çalışmadan öğrencinin yanına gidemezsin. Ders programı yapmak. Elimizde böyle bir programın olmaması. Çabuk tükettikleri için her an hazırlıklı olmak ve bavulumda her zaman yedek bir şey olması gerekiyor. Resim hemen bitiyor, nasıl olmuş sorularıyla ders yapamamak, farklı bir durum olunca bu konuyla ilgili masal bulmak veya hemen oracıkta masal yazmak. Sınıf yönetiminde sıkıntı yaşadık. Çocuklar boşta kalmaması için yedek hazırlık yapmak gerekiyordu.” (K13, Erzurum, 14 yıl)

Sadece bir katılımcı aldığı eğitimler sayesinde çocuk eğitimi konusunda sıkıntı yaşamadığını ifade etmiştir (K18).

5. Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Yönelik Yorumları

Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Yönelik Yorumları temasında katılımcıların 4-6 yaş Kur'an kurslarına geçiş ve kurslardaki sayısal artışa yönelik değerlendirmeleri "4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Değerlendirilmesi" başlığında, 4-6 Yaş Kur'an kursları konusundaki düşünceleri ve önerileri "4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Yönelik Öğretici Önerileri" başlığında yer almıştır.

5.1. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Değerlendirilmesi

4-6 yaş Kur'an kursları uygulamasına geçiş katılımcılar tarafından olumlu yönde yorumlanmıştır. (K1, K2, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20)

"4-6 yaş eğitimine geçilmesini çok faydalı buluyorum. İnsanların bu yönde talepleri vardı. Ancak genelde gayri resmî kurumlarda bu eğitim verildiği için denetlenemiyordu. Diyanetin bu kursları sayesinde çok farklı kesimlere ulaştığımızı düşünüyorum. Kursu gelmeyecek insanlar dahi yakın olduğu gibi sebeplerle çocuklarını 4-6 yaş kursuna gönderebiliyor." (K15, İzmit, 15 yıl)

Ancak bu uygulamaya geçişte geç kalındığı, çok daha öncesinde başlanması gerektiği de belirtilmiştir (K5, K7, K8, K10, K12, K16, K18).

"Çok önemli, doğru ve gerekli buluyorum. Hatta geç olan bir geçiş olduğunu düşünüyorum. Çünkü tüm eğitimlerden daha önemli ahlak eğitiminin olduğunu yaşıyoruz ve görüyoruz. 0-6 yaş arasında verilmeyen, yerleşmeyen ahlak eğitimi sonucunda çocuklarımızı kaybettiğimizi düşünüyorum. Bu yüzden 4-6 yaş bizim için çok önemli. Bu da çok önemli bir geçiş." (K10, Sakarya, 4 yıl)

Bu uygulamanın daha da geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir (K5, K11, K20).

"Gerçekten çok büyük bir ihtiyaç olduğunu ve sayının daha da artması gerektiğini ve eğitiminde daha kaliteli olabilmesi için eğitimcilerin seminerleri ile daha da zenginleştirilip bu şekilde devam edilmesi gerektiğini düşünüyorum." (K20, Manisa, 7 yıl)

4-6 yaş kurslarının açılması olumlu karşılanmakla birlikte yetişkin eğitime devam edilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Katılımcılardan (K3 ve K14), bölgedeki yetişkin kurslarının kapatılarak 4-6 yaş kurslarına dönüştürülmemesi gerektiğine de dikkat çekmiştir.

"Çalıştığım yerde yetişkin kursu kapatıldı. Buna gerek olmadığını, çok hızlı bir geçiş süreci yaşandığını düşünüyorum." (K3, İstanbul, 9 yıl)

Ayrıca 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alacak öğretmenlerin istekli olarlardan seçilmesi ve onlara görevlendirilmeden önce daha yoğun bir eğitim verilmesi gerektiği de gündeme getirilmiştir (K2, K3, K4, K6, K7, K9, K12, K13, K14).

Son yıllarda 4-6 yaş Kur'an kurslarında toplumun gösterdiği teveccühle sayısal bir artışın gerçekleştiği görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler 4-6 Kur'an kurslarındaki sayısal artışı olumlu karşılamışlardır (K1, K2, K6, K7, K9, K11, K12, K13, K16, K17, K19, K20).

“Hem dinî eğitim hem de anaokulu müfredatının bir arada olması sebebiyle daha etkili olduğunu düşünüyorum. Bu talebin olması güzel.” (K16, Artvin, 10 yıl)

“Yapılan işlerin halk tarafından farkına varıldığını düşünüyorum.” (K9, Antalya, 12 yıl)

Katılımcılardan bazıları mevcut kurs sayılarının daha da artması gerektiğini ifade etmektedirler (K1, K10, K20). Bununla birlikte mevcut kurs sayısını yeterli gören katılımcılar da bulunmaktadır (K14). Ayrıca katılımcılardan (K4, K5, K8, K15, K18) tarafından gerek binaların gerekse eğitimcilerin sayısal artışında nicelikten ziyade niteliğin önemsenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

5.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Yönelik Öğretici Önerileri

Bu bölümde 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik öğretici önerilerine yer verilmiştir. Öncelikle uygulama öncesi süreç hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Katılımcılara bu proje uygulanmadan önce yapılmış olması gereken çalışmalar ve bu çalışmaların katkısıyla öğretmenlerin süreci nasıl daha iyi organize edebileceği sorulmuştur. Bu konuda katılımcılar göreve başlamadan önce gerekli eğitimin verilmesi ve staj yapılmasının önemine dikkat çekmişlerdir (K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K15, K16, K19).

“Göreve başlamadan gerekli eğitim verilmesi, doyurucu müfredatlar sağlanması, okul öncesi öğretmenleri ile tecrübe paylaşımı olabilir. Benim formasyonum olduğu halde ben zorlandım.” (K4, İstanbul, 11 yıl)

“Görevlendirmelerde muhakkak yeterlilik temel alınmalı. Yani bir yetişkin sınıf gibi ele alınmamalı. En önemlisi sahada belli bir zaman staj mecburiyeti olmalıdır. Bu işin hem yetenek hem bilgiyle olacağını düşünüyorum.” (K18, Sivas, 10 yıl)

Göreve başlamadan önce verilecek eğitimin sınıf yönetimi, materyal tasarımı, oyun, dijital oyun, drama, ritimle öğretim, masal anlatıcılığı, sanat, çocuk psikolojisi, Kur'an Alfabeti öğretimi konularında uygulamalı eğitimler ve atölye çalışmalarlarıyla desteklenmesi gereği de vurgulanmıştır (K2, K10, K11, K14, K17, K20). Ayrıca kurs açılması sürecinde altyapı çalışmalarının yapılması (K3) ve fiziksel açıdan örnek teşkil edebilecek kursların yapılması (K12) da önerilmiştir.

4-6 yaş Kur'an kurslarında istekli, enerjik öğretmenlerin görevlendirilmesi ve öğretmenlerin desteklenmesi (K1, K10), Diyanet 4-6 yaş akademisi

kurulması (K4), atama sonrasında staj yapılması (K4, K5), kursların fiziksel şartlarının çocuklara uygun olarak yapılandırılması ve yardımcı personel desteği sunulması (K3, K5, K12, K15), yüz yüze seminer yoğunluğunun artırılması (K16, K19), kurslarda çocukların pedagoğlarla görüşmeleri (K19), kitapların zenginleştirilmesi (K12), sanat etkinliği kitaplarının geliştirilmesi (K18), görsel işitsel materyal desteğinin artırılması (K12), müfredatın Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına uyumlu hâle getirilmesi (K12, K13), programın yaş gruplarına göre düzenlenmesi (K12), oyun, drama dersleri ile müzik, resim gibi sanat içerikli derslerin konulması (K14), eğitimciler için değerler eğitimi kitabının hazırlanması (K18) önerileri sunulmuştur.

6. TARTIŞMA

Diyanet İşleri Başkanlığının okul öncesi dönem 4-6 yaş çocukları için Kur'an kursları açması oldukça değerli bir girişim olmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarının dinî eğitimleri ihmal edilemeyecek kadar önemlidir. Çocukların kritik dönemlerinde ilk dinî bilgilerini edinmesi gerekli olduğu bilinmektedir. Bu açıdan Diyanet İşleri Başkanlığının başlatmış olduğu bu eğitim faaliyeti önem arz etmektedir. Çalışmamız uygulamaya konulan eğitim faaliyetine geçiş sürecini pek çok açıdan değerlendirmektedir. 4-6 yaş dönem çocuklarına eğitim vermenin anlamlandırılması, öğreticilerin eğitim-öğretim yeterliklerinin değerlendirilmesi, 4-6 yaş dönem din eğitiminin imkân ve zorlukları, bu süreçte yaşanan duygular, 4-6 yaşa geçiş sürecine yönelik değerlendirmeler Kur'an kursu öğreticilerinin bakış açısıyla ele alınmaktadır.

Katılımcı öğretmenler 4-6 yaş dönemi din eğitimi sürecinde görev almaya olumlu anlamlar yüklemektedirler. Öğreticiler bu dönemin öğretilenlerin geri dönüşünün hızlı olması açısından daha zevkli olduğunu, çocukların çok enerjik olduklarını, yetişkinlere ders anlatırken ihtiyaç duymadıkları efora fazlasıyla ihtiyaç duyduklarını, bir çocuğun ilk bilgilerini öğretme açısından heyecanlı olduklarını, bu mesleğin ancak sevgi ve sabırla yapılabileceğini belirtmişlerdir. 4-6 yaş dönemini özel bir zaman dilimi olarak gören katılımcılar çocuğun gelecekteki hayatı için dokunuşlar yaptıklarını, çocuğun dinî hayatı için temel attıklarını, çocuklara rol model olduklarını, dinî duygularını geliştirdiklerini ve çok aktif bir görevi ifa ettiklerini belirterek 4-6 yaş döneminin öğreticisi olmanın önemini dile getirmişlerdir. Çalışmamıza katılan öğretmenler geçiş sürecinde sevinç, mutluluk, heyecan, sorumluluk, korku, kaygı, telaş, endişe gibi duygular hissettiklerini hatta kimi katılımcılar geceleri uyuyamayacak kadar yoğun duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde yer alan bir araştırma⁷ bu bulguları desteklemekte, 4-6 yaşta eğitim veren öğretmenlerin mesleki anlamda

⁷ Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 266-270.

geliştiklerini, öğrencilerle iletişimlerinin onları olumlu yönde etkilediğini, öğrencilerinin geleceklerini inşa ettiklerini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Bir başka çalışmada⁸ da çoğunluğu ücretli çalışan öğretmenlerin görevlerini severek yerine getirdikleri tespit edilmektedir. Öte yandan katılımcı öğretmenler 4-6 yaşta görev yapmanın ilahiyat birikimlerini olumsuz etkilediğini ifade etmektedirler. Öncü bu durumu körelme fenomeni olarak isimlendirmiştir.⁹

Tüm bu olumlu değerlendirmelerle birlikte daha önce örneği olmayan bu yeni faaliyet alanında, 4-6 yaş Kur'an kurslarına geçiş sürecinde birtakım sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu 4-6 yaşa zorunlu olarak, birkaç katılımcı ise yetişkin öğrenci sayısı yetersizliği sebebiyle 4-6 yaşa gönüllü olarak geçiş yaptığını bildirmiştir. Katılımcılar ders anlatımı, farklı yöntem ve tekniklerin kullanımı, çocukların dikkatini sürdürme ve sınıf yönetimi konularında zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu çocuk dili kullanımında zorluk yaşamadıklarını söyleseler de bir kısmı soyut kavramları çocuk diline aktarımda yetersiz olduklarını hissettiklerini söylemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden bazıları sürecin başlarından itibaren öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıklarını, bir kısmı ise deneyimsiz oldukları için yöntem ve teknik kullanmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından dile getirilen bu zorluklar pedagojik formasyon konusundaki yetersizliklere işaret etmektedir. Katılımcı öğretmenlerden üçü ilahiyat ön lisans, on ikisi lisans ve beşi yüksek lisans mezunudur. Ayrıca beş katılımcı Okul Öncesi ön lisans, bir katılımcı Okul Öncesi Öğretmenlik Bölümünü tamamlamıştır. Öğreticiler lisans dönemlerinde pedagojik formasyon almış olsalar da okul öncesi döneme yönelik uygulamalı dersler alamamaktadırlar. Genel olarak verilen formasyon bilgisinin, öğretim yöntem ve tekniklerinin 4-6 yaş dönem çocuklarının gelişim özellikleri doğrultusunda öğretici tarafından uyarlanması gerekmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılan 4-6 yaş Kur'an kursları ile ilgili birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların pek çoğunun bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin pedagojik formasyon konusunda eksikliklerinin bulunduğunu ve kendilerini yetersiz gördüklerini,¹⁰ eğitim-öğretim yeterlikleri ile öğrenci

⁸ Muzaffer Üzümcü - Nuran Çınar, "Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)", *Trabzon İlahiyat Dergisi* 7/1 (2020), 27.

⁹ Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 275.

¹⁰ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 61-62; Yazıbaşı, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)", 115-116; Yüksel, "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin

merkezli öğretim yöntem ve teknikleri konusunda kendilerini yeterli bulmadıklarını ve sınıf yönetiminde problem yaşadıklarını,¹¹ öğrencilerin gelişim özelliklerini bildiklerini ancak konuları öğrencilerin seviyesine uyarlamada eksikliklerinin olduğunu,¹² bilgiyi çocuk diline istenilen düzeyde aktaramadıklarını, buna mukabil yetersizliklerinin farkında olduklarını ve kendilerini geliştirme çabası içerisinde bulduklarını¹³ tespit etmektedir.

Yine yapılan çalışmalarda, veliler çocuklarının eğitiminden memnun olsa da eğitim öğretim durumları ve öğretici formasyonunun geliştirilmesi gerektiği¹⁴ belirtilmektedir. Okul öncesi eğitimin başarılı olabilmesi için öğreticilerin kendilerini sürekli geliştirmesinin, iyi bir sınıf yönetimine sahip olmalarının, çocukların düzeylerine uygun aktiviteler gerçekleştirmelerinin, yapılacak faaliyetler için yeterli araç ve gereç bulunmasının¹⁵ önemine dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte yaz Kur'an kursu öğreticileri hakkında yapılan araştırmalarda yüksek yeterlik algısı da¹⁶ tespit edilmiştir. Lisans ve lisansüstü mezunu öğreticilerin kendilerini yüksek düzeyde yeterli gördükleri,¹⁷ kendini yeterli görmeyen öğreticilerin daha çok imam hatip lisesi mezunlarından oluştuğu,¹⁸ öğreticilerin kendilerini oldukça yeterli gördük-

Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)", 164-178; Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 278-279; Eken, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)*, 111-113; Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*, 54-58; Ecer - Çakmak, "Bir Meta-Sentez Çalışması", 825-827.

- ¹¹ Korkmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma", 248-254.
- ¹² Teceli Karasu, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi (Muş İli Örneği)", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 1/51 (2019), 479-500; Elif Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 113-118; Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*.
- ¹³ Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", 201-202.
- ¹⁴ Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 82-85.
- ¹⁵ Betül Yıldırım, *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)* (Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 162-168.
- ¹⁶ Ayhan Öz, "Yaz Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri: Bolu İli Örneği", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/1 (2017), 456.
- ¹⁷ Bilal Yorulmaz, "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)", *Öneri Dergisi* 10/39 (2013), 159.
- ¹⁸ Aybey, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve

lerini ifade ettikleri ancak bu yeterlik anlayışının geleneksel yöntemleri işaret ettiği¹⁹ şeklindeki araştırma sonuçları daha önce bahsedilen araştırma sonuçlarından ve araştırma bulgularından farklılık göstermektedir. Bu çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını lisans eğitimlerini tamamlamış olup, öğretmenlik formasyonuna sahip olmanın yanı sıra çocuk gelişimi bölümünü bitirmeyi, Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilen sertifikaya sahip olmayı veya kendilerine katkı sağlayacak kurslara katılmayı önemsedikleri görülmektedir. Ancak tüm bu çabalar eğitim-öğretim sürecinde birtakım yetersizlikler yaşamalarını engelleyememektedir. Bununla birlikte görev yapılan alanda deneyim kazanılmasının eğitim sürecine olumlu katkılar sağladığına da dikkat çekilmelidir.

Çalışmada katılımcılar kendilerini geliştirecek staj, kurs, hizmet içi eğitim gibi desteklere ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Araştırmalarda öğretmenlerin daha fazla seminer verilmesine ihtiyaç duydukları, hizmet içi eğitimi ihtiyaç olarak gördükleri, pratiğe yönelik hizmet içi çalışmalar ve staj uygulaması yapılmasını talep ettikleri ve sene içerisinde bu eğitimlerin birkaç defa yapılması gerektiğini ifade ettikleri,²⁰ aday öğretmenler gibi staj yapmak istedikleri²¹ ve din eğitiminde kullanılabilir yöntem ve tekniklerle ilgili eğitimlere ihtiyaç hissettikleri²² görülmektedir. Öğreticilerin ve kursların müftülükler tarafından maddî-manevî desteklenmesi gerektiği, öğretmenlerin teoriden ziyade okul öncesi dönem çocuğu ile iletişim, çocuğa görelilik, okul öncesi eğitim metotları, çocuk psikolojisi derslerini almaya ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir.²³ Bu çalışmada da daha önce yapılan çalışmalara benzer şekilde sınıf yönetimi, materyal tasarımı, oyun, dijital oyun, drama, ritimle öğretim, masal anlatıcılığı, sanat, çocuk psikolojisi ve Kur'an Alfabetisi öğretimi konularında uygulamalı eğitimler ve atölye çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir. Bir çalışmada kurslardaki eğitimin sadece öğrencilerle sınırlı kalmaması, veliler için de eğitimler gerçekleştirilmesinin gerekli olduğu da belirtilmektedir.²⁴ Veliler için eğitimler organize edilmesi gerektiğine bu çalışmada da dikkat çekilmiştir.

Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", 236.

¹⁹ Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009), 125-130.

²⁰ Korkmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma", 244-254.

²¹ Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, 115.

²² Üzümcü - Çınar, "Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)", 35.

²³ Yüksel, "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Alguları (Çankırı Örneği)", 170-171.

²⁴ Yazıbaşı, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)", 115-116.

Çalışmada öğretmenlerin eğitim öğretim uygulamalarında yaşadıkları sınıtların bir kısmı kendilerine rehberlik yapacak imkânlardan sınırlı olarak faydalanabilmeleri ile de açıklanabilir. Bu bağlamda öğretmenlerin başvurdukları ilk kaynak öncelikle öğretim programı ve öğretici kitapları olmaktadır. Çalışma bulgularında katılımcı öğretmenler, 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programının Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi öğretim programı ile ortak bir şekilde hazırlanması ve 4-6 yaş programının yaş gruplarına göre düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Literatürde yer alan araştırmalar, 4-6 yaş öğretim programının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. 4-6 yaş öğretim programının dinî gelişim basamakları dikkate alınarak hazırlandığı ancak bazı noktalarda konu merkezli yaklaşım ve geleneğin etkisiyle çocukların dinî gelişim özellikleri ile uyumlu olmadığı,²⁵ öğrencilerin düzeylerine uygun şekilde düzenlenmesi gerektiği,²⁶ 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların gelişim basamaklarına uygun bir şekilde kategorize edilmeksizin aynı eğitim ortamında aynı öğretim programına bağlı olarak eğitim görmelerinin eğitimde bazı problemlere neden olduğu²⁷ ve programın 4 yaşındaki çocuklar için daha oyun temelli olması gerektiği²⁸ belirtilmektedir. Diğer yandan 4-6 yaş öğretim programının öğrenci seviyesine uygun olduğunu belirten bir araştırmacı ise, Kur'an harflerini öğrenme gibi sembolik alanlarda ve soyut konularda öğrenme güçlükleri yaşandığını²⁹ tespit etmektedir.

Araştırmada katılımcılar okul öncesi grup için kursların fiziksel şartlarının önemine de dikkat çekmişlerdir. Araştırmalar, 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğrenme ortamlarının fiziksel olarak bazı eksiklerinin olduğunu³⁰

²⁵ Cemal Tosun - Fatma Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (2015), 705-720.

²⁶ Aybey, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", 236-237; Genç, "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi", 512.

²⁷ Yüksel, "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)", 164-178; Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 278-279; Eken, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)*, 111-113; Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*, 54-58; Ecer - Çakmak, "Bir Meta-Sentez Çalışması", 825-827.

²⁸ Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", 203.

²⁹ Gün, "Velî ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 61-62.

³⁰ Gün, "Velî ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 61-62; Aybey, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", 236-237.

ve kursların mevcut fiziksel koşullarına ilişkin problemlerin giderilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu³¹ ortaya koymaktadır. Ayrıca, kurslarda psikolojik danışman, rehber öğretmen ve hizmetli personellerin istihdam edilmesi gerektiğini de³² dikkat çekilmektedir.

Çalışmanın “Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur’an Kurslarına Yönelik Yorumları” başlığında katılımcıların çoğunluğu Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde 4-6 yaş Kur’an kurslarının açılmasını olumlu karşıladıklarını hatta bu çalışmanın daha önceden başlamış olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca 4-6 yaş kurslarındaki sayısal artışın önemine dikkat çekmişlerdir. Araştırmalarda da öğretmenlerin bu projeyi olumlu değerlendirdiklerine yönelik tespitler³³ bulunmaktadır. Katılımcılar 4-6 yaş Kur’an kurslarının daha nitelikli olabilmesi için, göreve başlamadan önce sınıf yönetimi, materyal tasarımı, oyun, dijital oyun, drama, ritimle öğretim, masal anlatıcılığı, sanat, çocuk psikolojisi, Kur’ân Alfabeti öğretimi konularında uygulamalı eğitimler alınmasının, atölye çalışmaları ve staj yapılmasının sürecin daha iyi organize edilmesi noktasında katkı sunacağını ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenler 4-6 yaş Kur’an kurslarında istekli, enerjik öğretmenlerin görevlendirilmesi, müfredatın Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına uyumlu hâle getirilmesi, 4-6 yaş programının yaş gruplarına göre düzenlenmesi, Diyanet 4-6 yaş akademisi kurulması, atama sonrasında staj yapılması, yüz yüze seminer çalışmalarının artırılması, oyun, drama dersleri ile müzik, resim gibi sanat içerikli derslerin konulması, sanat etkinliği kitapları ve görsel işitsel materyal desteğinin geliştirilmesi önerilerinde bulunmuşlardır. 4-6 yaş Kur’an kursları hakkında yapılan araştırmalarda gerek 4-6 yaş Kur’an kursu öğretmenleri tarafından dile getirilen önerilerin gerekse çalışmaların sonuç bölümünde araştırmacılar tarafından sunulan

³¹ Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”, 164-178; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 278-279; Eken, *4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Görev Yapan Kur’an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)*, 111-113; Şen, *4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*, 54-58; Ecer - Çakmak, “Bir Meta-Sentez Çalışması”, 825-827.

³² Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”, 164-178; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 278-279; Eken, *4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Görev Yapan Kur’an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)*, 111-113; Şen, *4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*, 54-58; Ecer - Çakmak, “Bir Meta-Sentez Çalışması”, 825-827.

³³ Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”, 170; Yağcı, “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Çalışmaları”, 199.

önerilerin bu çalışmadaki bulguları desteklediği görülmektedir. Literatürdeki çalışmalarda bu çalışma bulgularında olduğu gibi, öğreticilere yönelik seminer sayılarının artırılması, seminerlerin uygulamalı olarak yapılması, seminerlerin uzmanlar tarafından verilmesi,³⁴ seminerlerin geniş bir zaman diliminde alınabilmesi,³⁵ öğreticilerin mesleğe başlamadan staj görmesi,³⁶ öğretim yöntem ve teknikleri ve sınıf yönetimi konusunda eğitimler yapılması,³⁷ öğreticilerin gelişime açık, istekli, meraklı ve gayretli, liyakat

³⁴ Korkmaz, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”, 256-257; Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, 63; Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*, 118; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 272-273,279; Aybey, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”, 236; Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, 120; Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”,178; Yorulmaz, “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”, 161; Yazıbaşı, 4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Online Eğitim Tecrübeleri Üzerine Nicel Araştırma (Ankara Örneği), 59-60; Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 86; Yağcı, “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Çalışmaları”, 218; Ecer - Çakmak, “Bir Meta-Sentez Çalışması”, 825; Cemal Tosun -Fatma Çapcıoğlu, “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”, 717.

³⁵ Yorulmaz, “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”, 160-161.

³⁶ Korkmaz, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”, 258; Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, 120; Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*, 118; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 279.

³⁷ Korkmaz, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”, 259; Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, 61-62; Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*, 116; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 279; Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*,119; Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”,178; Yorulmaz, “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”, 161; Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara*

ve ehliyet sahibi olması,³⁸ fiziksel şartların uygun hâle getirilmesi,³⁹ sınıfların 4-6 yaş için daha güvenli bir yer hâline gelmesi, oyun alanlarının arttırılması,⁴⁰ oyun alanlarına ilaveten kursların bahçelerinde bitki yetiştirme alanları, kum havuzları, park oyuncakları, denge alanları, tırmanma araçları gibi alanların eklenmesi,⁴¹ oyun alanlarının kaydırak, tahterevalli gibi çocukların psikomotor gelişimlerini destekleyen oyuncaklarla zenginleştirilmesi, fen ve doğa eğitimlerinin uygulamalı olarak gerçekleştirilmesi,⁴² okul öncesi dönemde müzik ile dinî eğitim verilmesi için kaynakların hazırlanması,⁴³ kurslarda pedagoğ⁴⁴ ya da rehber öğretmenlerin⁴⁵ görevlendirilmesi, iyilik, doğruluk ve güvenirlilik, şükür, sorumluluk gibi soyut kavramların çocukların anlayacağı şekilde öğretilmesi için materyaller hazırlanması,⁴⁶ öğreticilerin kurslardaki yardımcı personel eksikliğinin giderilmesi, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılması, sınıfların

Örneği), 86; Yağcı, “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Çalışmaları”, 217; Ecer - Çakmak, “Bir Meta-Sentez Çalışması”, 825.

- ³⁸ Karasu, “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi (Muş İli Örneği)”, 497; Öncü, “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”, 279; Şen, *4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*, 55-56.
- ³⁹ Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, 62; Aybey, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”, 237; Yüksel, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”, 178; Yorulmaz, “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”, 161-161; Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi”, 520; Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 85; Ecer - Çakmak, “Bir Meta-Sentez Çalışması”, 827; Yağcı, “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Çalışmaları”, 218.
- ⁴⁰ Üzümcü - Çınar, “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği)”, 40-44.
- ⁴¹ Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 85.
- ⁴² Dinçer, *Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması (Bursa İli Örneği)*, 97.
- ⁴³ Sadettin Volkan Kopar - Serbüend Arpa, “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma”, 101.
- ⁴⁴ Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, 63;
- ⁴⁵ Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, 120.
- ⁴⁶ Aybey, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”, 230.

yaş gruplarına göre ayrılması, eğitim materyallerinin sınıf seviyesine göre düzenlenmesi, kurs öğretmenleri arasında fikir alışverişinin yapılabileceği toplantıların planlanması,⁴⁷ etkinlik örneklerinin paylaşıldığı ortak eğitim portallarının kurulmasına⁴⁸ yönelik öneriler bu çalışmayı desteklemektedir. Öte yandan literatürde yer alan araştırmalarda bu çalışmadan farklı olarak, hizmet içi eğitim etkinliklerinin Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatı ve taşra teşkilatları tarafından sürekli değerlendirilmesi,⁴⁹ aynı seminerlerin tekrar alınmasının önüne geçilmesi, bazı seminerlerin alan uygulayıcıları ve başkanlık uzmanlarınca verilmesi, uzun süreli seminer eğitimlerinin sonucunda sertifika verilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından okul öncesi çağına yönelik geliştirilmiş olan program ve kitapların nasıl kullanılacağı konusunda seminerlerin Başkanlık uzmanlarınca gerçekleştirilmesi, kitaplarda yer alan etkinliklerin örnek uygulamalarının görüntülü olarak kaydedilip Diyanet TV ve Başkanlığın web sitesi vasıtasıyla yayınlanması,⁵⁰ kurs yönetiminin diğer kurslardan ayrı olması, öğretmenlerin maaşlarının tatmin edici hâle getirilmesi,⁵¹ Müftülüklerin seçim mülakatları sırasında psikolog, pedagog, okul öncesi öğretmeni ve din eğitimcisiinden oluşan bir uzman grubun olması ve bu uzman grubun adayın yeterliliği konusunda değerlendirme yapması,⁵² öğretmenlerin ilk çocukluk eğitimi üzerine lisans üstü çalışma yapanlardan seçilmesi,⁵³ 4-6 yaş Kur'an kurslarının müfredatının çocukları okula hazırlayıcı nitelikte olması,⁵⁴ İlahiyat Lisans Programı içerisinde 4-6 yaş grubu çocuklarının eğitim süreçlerini içeren bir dersin olması, 4-6 yaş kurslarının verimli bir şekilde yürütülebilmesi için üniversitelerin ilgili birimlerinin destekleyebileceği sempozyum, kongre veya çalıştaylar yapılması, MEB'in Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığıyla iş birliği

⁴⁷ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 62-64.

⁴⁸ Karasu, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi (Muş İli Örneği)", 494.

⁴⁹ Korkmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma", 255-259;

⁵⁰ Bilal Yorulmaz, "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)", *Öneri Dergisi* 10/39 (2013), 160-161.

⁵¹ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 62-64.

⁵² Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*, 116-117.

⁵³ Ali Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 279.

⁵⁴ Yazıbaşı, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)", 104-105, 116.

yapılması,⁵⁵ MEB tarafından hazırlanan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları (Kurum Standartları) sistemine benzer bir sistem ile 4-6 yaş kurslarındaki eğitim-öğretim hizmetleri hakkında değerlendirme yapılması,⁵⁶ 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapacak yardımcı personelin ilk yardım, çocuk gelişimi, iletişim gibi konularda eğitim/kurs alması,⁵⁷ aidat toplama vb. maddi konularda öğreticiler yerine ilgili müftülüklerin personellerinin görevlendirilmesi,⁵⁸ farklı yayınevlerinden materyal temin etmek yerine İlahiyat fakülteleri, eğitim fakülteleri ve MEB'in desteğiyle 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının ihtiyacına göre materyal üretilmesi⁵⁹ önerileri yer almaktadır. Sonuç olarak literatürde 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik çalışmalarda bu çalışmayı destekleyen önerilerin var olduğu, aynı zamanda farklı öneriler sunulduğu da görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Türkiye genelinde başlattığı 4-6 yaş Kur'an kursları ile okul öncesi din eğitimi yaygınlaşmakta ve toplum tarafından da talep görmektedir. Bu eğitimin mimarları olan ve yetişkin eğitiminden 4-6 yaş grubuna eğitim vermeye başlayan öğreticilerin ifa ettikleri görevlerinde hassas oldukları, gelecek nesle ilk dokunuşları yapmanın sorumluluk bilinciyle çalıştıkları, çocuklara sevgi ve sabır temelli bir anlayışla yaklaştıkları, geçiş sürecini en güzel şekilde yapılandırma gayreti gösterdikleri, problemleri aşılmaz görmek yerine problemlere çözüm odaklı yaklaştıkları, öz-farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu, kendi eksikliklerini gidermek için meslekleri ile ilgili eğitimlere yöneldikleri anlaşılmaktadır. Katılımcı öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarına geçiş sürecinde ellerinden gelen gayreti ortaya koydukları görülmektedir. Okul öncesi din eğitiminin gelecek neslin inşası için önemi düşünüldüğünde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yapan öğreticilerin gelecek açısından ümit tohumları ektikleri müşahede edilmektedir.

Çalışma sonucunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- 4-6 yaş kurslarında eğitim verecek eğitimcilerin ilahiyat mezunu olmaları ve okul öncesi bölümünden de dersler almaları istenmelidir.

⁵⁵ Muzaffer Üzümcü - Nuran Çınar, "Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)", *Trabzon İlahiyat Dergisi* 7/1 (2020), 40-44.

⁵⁶ Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", 216-218.

⁵⁷ Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", 216-218.

⁵⁸ Ali Öncü, "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)", 279.

⁵⁹ Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", 216-218.

- 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin ilahiyat birikiminden uzaklaşmaması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- 4-6 yaş kurslarında görev alacak eğitimcilere 4-6 yaş Kur'an kurslarında veya anaokullarında staj hakkı verilmelidir.
- Müftülüklerde okul öncesi din eğitimi konusunda lisansüstü eğitim almış eğitim uzmanları görev almalı ve bu uzmanlar Kur'an kursu öğretmenlerine destek olmalıdır.
- 4-6 yaş kurslarında görev yapan/yapacak olan eğitimciler için okul öncesi din eğitimi ile ilgili yüksek lisans dersleri açılabilir.
- İlahiyat ve/veya Eğitim Fakültelerinde "Okul Öncesi Din Öğretimi Programı" açılabilir.
- 4-6 Yaş için atölyeler oluşturulabilir. 4-6 yaşta görev alacak eğitimcilere bu atölyelerde din eğitimi ve değerler eğitimi ile ilgili materyal tasarımı ve üretimi, oyun, drama, masal canlandırma gibi çalışmalar yaptırılabilir. Bu atölyelerde eğitim görenlere sertifika verilebilir. Sertifika alanlar eğitimciliğe hak kazanabilir.
- 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev alacak eğitimcilere sanat eğitimleri verilebilir. Görsel sanatlar, müzik ve geleneksel İslâm sanatlarıyla ilgili müfredatla uyumlu çalışmaların geliştirilebilir. Ayrıca derslerin ritimle öğretilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Fen ve doğa eğitimleri verilebilir. Geleneksel Türk İslâm Sanatları ile ilgili figürlerle Kur'an ve değerler eğitimi çalışmaları yapılabilir.
- Ders dönemi başlamadan önce "Çocuk Kursu" veya "Çocuk Bahçesi" adlı modüllerden oluşan bir eğitim çalışması yapılarak sene içerisinde müfredata göre derslerde neler yapılabileceği konusunda uygulamalı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ders planları etkili bir şekilde uygulamalı olarak çalışılabilir.
- Uzmanlar tarafından ders dönemi içerisinde belirli aralıklarla eğitimcilerin kendilerini geliştirebilmeleri için çocuk eğitimiyle ilgili bilgiler ve çocuklarla gerçekleştirebilecekleri faaliyetler hakkında eğitimler/seminerler verilebilir. Sene içerisinde yapılacak bu çalışma eğitimcilerin motivasyonu açısından faydalı olabilir.
- İl ve ilçe müftülükleri bünyesinde 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenleri ve öğrencilerini psikolojik danışma ve rehberlik konusunda destekleyecek eğitimciler/uzmanlar istihdam edilebilir.
- Sene içerisinde ya da dönem sonlarında ilçe ya da il bazı toplantılar düzenlenerek, eğitimcilerin kendi geliştirmiş oldukları materyaller, oyun, drama, masal etkinlikleri paylaşımı yapılabilir.

Paylaşılan faaliyetler kitap olarak basılı hâle getirilerek eğitimcilere dağıtılabilir.

KAYNAKÇA

Acur, Elif. *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/74355/EFT0447.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Aybey, Salih. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)". *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (15 Aralık 2019), 207-240. <https://doi.org/10.33460/beuifd.598401>

Diñçer, Betül. *Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması (Bursa İli Örneği)*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Doğan, Zülfi. *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Ecer, Münir - Çakmak, Ahmet. "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (2021), 803-831. <https://doi.org/10.33420/marife.999853>.

Eken, Züleyha Betül. *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Genç, Muhammet Fatih. "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2019), 506-521.

Gün, Ayşegül. "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (2016), 33-66.

Kara, Büşra. *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019. https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/15480/1/b%C3%BC%C5%9Fra_kara_tez.pdf.

Karasu, Teceli. "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi (Muş İli Örneği)". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 1/51 (2019), 479-500. <https://doi.org/10.29288/ilted.495961>.

Kopar, Sadettin Volkan - Arpa, Serbüend. “4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma”. *Journal of Analytic Divinity* 4/1 (2020), 86-103. <https://doi.org/10.46595/jad.729712>.

Korkmaz, Mehmet. “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 1/53 (2020), 237-261. <https://doi.org/10.29288/ilted.679601>.

Korkmaz, Mehmet. *İhtiyaç Odaklı Yaygın Din Eğitimi: Kur'an Kursları Kayseri Örneği*. Kayseri: Tez-Mer, 2013.

Korkmaz, Mehmet. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim- Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.

Kurt, İbrahim. *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017. http://cdn.hitit.edu.tr/sbe/files/98034_1704191110349.pdf.

Öncü, Ali. “4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği)”. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/2 (2021), 259-282. <https://doi.org/10.52637/kiid.991020>.

Öz, Ayhan. “Yaz Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri: Bolu İli Örneği”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/1 (2017), 425-425. <https://doi.org/10.18505/cuid.292845>.

Şen, Ayşenur. *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (2015), 705-720. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.038>.

Tüten, Ayşe Çelik. *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Üzümcü, Muzaffer - Çınar, Nuran. “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)”. *Trabzon İlahiyat Dergisi* 7/1 (2020), 7-51. <https://doi.org/10.33718/tid.712965>.

Yağcı, Samet. “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları”. *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 11 (2020), 195-221.

Yazıtbaşı, Muhammed Ali. “Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırık-

kale Örneği”. *Dini Araştırmalar* 23/57 (15 Haziran 2020), 95-116. <https://doi.org/10.15745/da.749609>.

Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Basım, 2018.

Yıldırım, Betül. *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Yorulmaz, Bilal. “Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)”. *Öneri Dergisi* 10/39 (2013), 149-162.

Yüksel, Zeynep. “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlik Algıları (Çankırı Örneği)”. *Dini Araştırmalar* 24/60 (2021), 147-179. <https://doi.org/10.15745/da.907866>.

Diyanet İşleri Başkanlığı 2020 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021. <https://stratejigelistirme.diyamet.gov.tr/Documents/2020%20Y%C4%B11%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.